

Helena Wiórkiewicz

Kolekcja LEOPOLIS Muzeum Niepodległości w Warszawie

Niepodległość i Pamięć 6/1 (14), 223-245

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Helena Wiórkiewicz

Kolekcja Leopoldis Muzeum Niepodległości w Warszawie*

W końcu 1992 r. przedstawiciele Towarzystwa Miłośników Lwowa Oddział Stołeczny wystąpili z inicjatywą powołania "wspólnie z Muzeum Niepodległości i w jego siedzibie, funduszu i zbiornicy materiałów dotyczących przeszłości Lwowa pod nazwą "Leopolis"¹.

Propozycja została przyjęta i w dniu 18 grudnia 1992 r. Towarzystwo Miłośników Lwowa Oddział Stołeczny i Muzeum Niepodległości w Warszawie wspólnie powołały Kolekcję Leopoldis Muzeum Niepodległości w Warszawie, będącą nawiązaniem do tradycji przedwojennego Towarzystwa Miłośników Przeszłości Lwowa². Dnia 8 stycznia 1993 r., podczas spotkania kilkunastu członków Towarzystwa Miłośników Lwowa Oddział Stołeczny i przedstawiciele Muzeum, powołano Radę - organ opiniotwórczo-doradczy dyrektora Muzeum w sprawach Kolekcji - w składzie: przewodniczący Jerzy Janicki; członkowie: Józef Bobrowski, Ryszard Brykowski, Wojciech Dzieduszycki, Aleksandra Garlicka, Marian Garlicki, Jerzy Kołaczkowski, Zofia Kurzowa, Artur Leinwand, Janusz Majewski, Krystyna Maszumańska-Nazar, Stanisław Sławomir Nicieja, Tadeusz Rudkowski, Witold Szolginia, Janusz Wasylkowski, Jerzy Węgierski, Władysław Zalewski, Mirosław Zuławski³. Uchwalony został regulamin określający zadania Rady. Do bieżących jej kontaktów z Muzeum powołano trzech kuratorów: Ryszarda Brykowskiego, Aleksandrę Garlicką i Tadeusza Rudkowskiego. Ustalono tworzenie funduszu Kolekcji i gospodarowanie nim⁴. Przyjęty przez Radę program określił cele i zasady działania Kolekcji: systematyczne gromadzenie materiałów historycznych, muzealnych, wszelkich śladów materialnych i niematerialnych przeszłości, przekazujących prawdę i legendę o Lwowie i Małopolsce Południowo-Wschodniej, upamiętnianie i upowszechnianie wśród potomnych dziedzictwa historycznego tego miasta i regionu. Przyjęto, iż zbiory Kolekcji tworzone będą z przekazów i

1 Pismo w sprawie powołania Kolekcji Leopoldis podpisał i złożył w Muzeum Niepodległości w Warszawie Aleksandra Garlicka i Jerzy Janicki.

2 Zarządzenie nr 22 z dnia 18 grudnia 1992 r. dyrektora Muzeum Niepodległości w Warszawie w sprawie powołania Kolekcji Leopoldis.

3 Na miejsce zmarłych, na członków rady Kolekcji Leopoldis zostali powołani: Magdalena Bajer, Aleksandra Leinwand, Bożena Krupska, Piotr Piniński.

4 Zarządzenie nr 17 z dnia 19 listopada 1993 r. dyrektora Muzeum Niepodległości w Warszawie w sprawie gospodarowania FUNDUSZEM KOLEKCJI LEOPOLIS.

* Powyższy tekst jest zmodyfikowaną wersją artykułu przygotowanego w roku 1998 dla "Rocznika Lwowskiego".

darowizn osób prywatnych i instytucji, a także - w miarę uzyskanych funduszy - pomnażane drogą zakupów. Jako integralna część zasobów Muzeum Niepodległości zbiory Kolekcji stają się własnością narodową. Utrwalił fakt powstania Kolekcji Leopold Witold Szolginia - opracował jej znak graficzny. Statutowe cele i zasady działania Kolekcji upubliczniono rozsyłając specjalną odezwę jej Rady do oddziałów i klubów miłośników Lwowa oraz do redakcji ponad 100 gazet w Polsce, do różnych polskich organizacji i redakcji czasopism w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych.

Działalność Kolekcji Leopoldis zainauguowała otwarta 5 maja 1993 r. i udostępniana do 15 czerwca tr. w Muzeum Niepodległości wystawa "Lwowskie Cymelia", ze zbiorów byłych Lwowian: Jerzego Janickiego, Witolda Szolgini, Janusza Wasylkowskiego; łącznie użyczyli oni ponad 600 eksponatów, odzwierciedlających ich zainteresowania. Były to pamiątki rodzinne z ich lwowskich domów, różne obiekty prezentujące Lwów i jego mieszkańców oraz kulturę i naukę w tym mieście. Wystawie towarzyszył folder z bardzo osobistymi tekstami właścicieli eksponatów. Zorganizowano trzy tematyczne imprezy: "Warszawski weekend ze Lwowem", "Gawęda o Lwowie", "Od Lwowa do Warszawy".

I właśnie w czasie trwania wystawy byli Lwowianie i mieszkańcy dawnych Kresów Południowo-Wschodnich złożyli pierwsze dary do zbiorów Kolekcji Leopoldis; sześciu darczyńców przekazało łącznie ponad 300 rozmaitych obiektów (przeważnie dokumenty i pamiątki rodzinne)⁵. Natomiast w całym okresie funkcjonowania Kolekcji, od grudnia 1992 do grudnia 1998 r., ponad 70 ofiarodawców przekazało łącznie około 1700 różnych obiektów.

Dary dla Kolekcji złożyli: Bohdan Aust z Łodzi, Jan hr Badeni z Wielkiej Brytanii, Krystyna Badior-Gumienna z Wrocławia (za pośrednictwem Wandy Szolginiowej), Andrzej Chuweń z Warszawy, Małgorzata Chuweń z Warszawy, Karol Colonna-Czosnowski z Wielkiej Brytanii, Anna Czapska z Warszawy (za pośrednictwem Tadeusza Rudkowskiego), Danuta Dusznik z Warszawy, Urszula Dzieduszycka z Londynu, Leszek Fabrycki z Warszawy, Anna Fiałkiewicz-Jaworek z Warszawy, Marian Garlicki z Warszawy, Mieczysław Godlewski z Warszawy, Krystyna Gorczyńska z Warszawy, Franciszek Iwanicki z Warszawy, Zofia Janicka z Lublina, Jerzy Janicki z Warszawy, Elżbieta Jastrzębowska (za pośrednictwem Witolda Szolgini), Ewa Jęczalik z Wrocławia, ks. kanonik Antoni Kapuściński z Nottingham (Wielka Brytania), Barbara Klimowicz-Mocek z Bytomia, Helena Kocięba z Dąbrowy Górniczej, Janusz Kołaczkowski z Warszawy, Jerzy Kowalczuk z Krakowa, Bożena Krupska z Wrocławia, Jan Ledóchoński z Warszawy, Artur, Jadwiga i Aleksandra Leinwandowie z Warszawy, Władysława Leśnobrodzka-Włoczewska z Warszawy, Krzysztof Lubziński z Dębicy, Danuta B. Łomaczewska z Warszawy, Włada Majewska z Londynu (sama oraz za pośrednictwem Witolda Szolgini), Jerzy Masiór z Nowego Sącza (za pośrednictwem Witolda Szolgini), Krystyna Menderer z Warszawy, Maria Mokrzycka z Gliwic, Tadeusz Mroczek z Koszalina (za pośrednictwem Witolda Szolgini), Stanisław Sławomir Nicieja z Opola, Emil Niedźwirski z Wielkiej Brytanii, Hanna Odrowąż-Szukiewicz z Warszawy, Zdzisław Ojrzyński z Wrocławia, Jolanta Olbrycht-Roguska z Krakowa, Stanisław Ożóg z Warszawy, Zofia Panek ze Lwowa (za pośrednictwem Witolda Szolgini), Stanisław Pempel z Brwinowa, Irena Pietraszewska z Sopotu, Piotr Piniński z Warszawy, Stanisław hr Piniński z Wielkiej Brytanii, Danuta Pisiewicz z Zabrza (za pośrednictwem

5 O początkach funkcjonowania Kolekcji Leopoldis zob.: H. Wiórkiewicz: *Kolekcja Leopoldis Muzeum Niepodległości w Warszawie. Informacja o działalności w 1993 roku*, "Niepodległość i Pamięć" 1994, nr 1 s. 199-202.

Magdaleny Bajer), Urszula Połomska z Warszawy, Marek hr Potocki z Warszawy, Zdzisław Pręgowski z Winterthur (Szwajcaria), Maria Reif z Gliwic, Tadeusz Rudkowski z Warszawy, Henryk Rybka z Warszawy, Zofia Rysiówna z Warszawy, Maria Skierska ze Lwowa (za pośrednictwem Witolda Szolgini), Beata Słuszkiewicz-Kaczorowska z Sopotu (za pośrednictwem Witolda Szolgini), Maria Solecka z Warszawy, Andrzej Stawarz z Warszawy, Wanda Straszyńska z Warszawy, Stefan Strawiński z Gdańska, Zuzanna Stromenger z Warszawy, Eliza Szandorowska z Warszawy, Maria Szarzyńska-Wołoszyn z Warszawy, Władysław Szczepański z Kielc, Irena Szenderowicz z Wielkiej Brytanii, Witold i Wanda Szolginowie z Warszawy, Janusz Szombara z Warszawy, Stefan Szypulski z Warszawy, Janusz Wasylkowski z Warszawy, Leszek Wasylkowski z Zakopanego (za pośrednictwem Tadeusza Rudkowskiego), Jerzy Węgierski z Katowic, Adam Wiszniewski z Warszawy, Anna Zych-Sokołowska z Warszawy, The National Center for Jewish Film ze Stanów Zjednoczonych (za pośrednictwem Aleksandry Garlickiej), Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Stołeczny (za pośrednictwem Ryszarda Brykowskiego oraz Danuty B. Łomaczewskiej).

Dary pieniężne złożyli: Fundacja z Brzezia Lanckorońskich w Londynie 500,- USD; J.L. Reis z Londynu 50,- GBP; bezimienny ofiarodawca 20,- zł; Włada Majewska z Londynu 1 400,- zł (z przeznaczeniem na zakup szafy na materiały "Lwowskiej Fali").

Zgromadzone dotychczas materiały dotyczą głównie dziejów Lwowa w okresie zaborów i w latach II Rzeczypospolitej. Istotniejsze ich grupy odnoszą się do walk we Lwowie w listopadzie 1918 r., życia naukowego i oświaty w tym mieście w drugiej połowie XIX i pocz. XX w. (najwartościowsze są materiały dotyczące Uniwersytetu Lwowskiego), środowiska radiowego przedwojennego Lwowa - w tym Wesolej Lwowskiej Fali do 1939 r. i następnie na emigracji w Rumunii, Francji i Wielkiej Brytanii w latach 1939-1945 oraz mieszkańców Lwowa (przeważnie przedstawionych na fotograficznych portretach zbiorowych i pojedynczych). Rodzajowo dominują fotografie i pocztówki, dokumenty osobiste, pamiątki rodzinne, dokumenty życia społecznego, wydawnictwa drukowane. Nie miejsce tu na szerszy wywód o całości zgromadzonych materiałów. Dlatego też, jeszcze raz serdecznie dziękując wszystkim osobom prywatnym i instytucjom za złożone do Kolekcji dary, sygnalizujemy tylko niektóre z nich.

Na szczególne odnotowanie zasługuje przekazanie obrazu Marcelego Harasimowicza (1859-1935) "Panorama Lwowa", 1914, ol. pł., 61 x 74 cm. Dzieło zostało zakupione w Domu Aukcyjnym UNICUM z inicjatywy i przy współudziale pana Piotra Pinińskiego oraz byłych Lwowian: Jana hr Badeniego, Karola Colonna-Czosnowskiego, Jana Ledóchowskiego, dr Emila Niedźwirskiego, Stanisława hr Pinińskiego, Marka hr Potockiego. Uroczysty przekaz miał miejsce podczas dorocznego zebrania Rady Kolekcji Leopoldis w dniu 13 grudnia 1993 r.⁶ Wartość zakupionego obrazu podnosi też sama osoba autora, bowiem Marceli Harasimowicz, od osiedlenia się we Lwowie w 1885 r. pozostał tam do końca życia, był aktywny w środowisku artystycznym Lwowa, w latach 1907-1931 był kustoszem Galerii Miejskiej⁷.

Krystyna Badior-Gumienna z Wrocławia (za pośrednictwem Wandy Szolginiowej) ofiarowała 31 akwael wykonanych przez jej męża, dr inż. arch. Zbigniewa Gumienego (ur. 29 VII 1923 Lwów - zm. 27 V 1994 Wrocław), przedstawiających widoki i zabytki Lwowa.

6 Zob. "Życie Warszawy" 14 XII 1993, nr 291.

7 *Słownik Artystów Polskich i Obcych w Polsce działających*. Wrocław-Warszawa... 1979, T. III.

Dar Małgorzaty Chuweń i Andrzeja Chuwienia z Warszawy zawiera pamiątki Stanisława Michała Progulskiego i jego rodziny, obejmuje 137 pozycji, wśród których ponad 95% stanowią fotografie. Stanisław Michał Progulski urodził się 17 września 1874 r. w Nowym Sączu, jako syn Stanisława i Adeli z Fejrychów. Do szkół chodził kolejno w Husiatynie, Podwoleczyskach i Krakowie, gdzie w 1894 r. zdał maturę. Następnie ukończył Wydział Lekarski Uniwersytetu Lwowskiego i 20 lutego 1902 r. uzyskał stopień doktora. Po specjalizacji w ośrodkach krajowych i zagranicznych (Berlin) pozostał już na stałe we Lwowie, gdzie pracował przez 35 lat jako asystent, od 1922 r. docent, a od 1938 r. profesor tytularny Kliniki Pediatricznej Uniwersytetu

Jana Kazimierza. Autor ponad 50 prac naukowych z zakresu swej specjalności. Jeszcze w czasie studiów uniwersyteckich zainteresował się fotografią, która stała się jego hobby. Swoje prace wystawiał na wystawach fotograficznych w Salonach Lwowskich i na Polskich Wystawach Międzynarodowych oraz zagranicznych. Od 1925 r. był członkiem Lwowskiego Towarzystwa Fotograficznego. Mieszkał we Lwowie przy ul. Asnyka 1. Wraz z synem Andrzejem oraz 21 innymi profesorami i docentami wyższych uczelni Lwowa 4 lipca 1941 r. został rozstrzelany przez Niemców na Wzgórzu Wuleckim⁸. Ożeniony był z Julią (zm. 1972 w Józefowie pod Warszawą) c. Karola Stefana Winiarza (1847-1911), znanego we Lwowie księgarza, drukarza i nakładcy, i Karoliny z d. Bogusz. Miał z nią troje dzieci: Andrzeja (1912-1941), inżyniera elektryka, znanego fotografa⁹; Jerzego (1914-1992), inżyniera mechanika, po wojnie pracującego w ośrodku NASA w Stanach Zjednoczonych; Zuzannę (ur. 1923), żonę Henrykiem Chuwieniem, matkę Małgorzaty i Andrzeja, ofiarodawców pamiątek rodziny Progulskich. Złożony dar obejmuje głównie pamiątki związane z osobą Stanisława Michała Progulskiego i jego syna Andrzeja oraz nieliczne pozycje dotyczące innych członków rodziny. Szczególnie wyróżnić należy: dyplom doktorski Stanisława Michała Progulskiego uzyskany na Wydziale Lekarskim c.k. Uniwersytetu Franciszka Józefa I we Lwowie 20 lutego 1902 r., z pieczęcią lakową oraz metalowym pojemniczkiem na nią, także metalowym pojemnikiem na dyplom; jego tożę profesorską i biret z Uniwersytetu Jana Kazimierza oraz przybory do pisania i okulary optyczne. Chociaż ofiarowane zdjęcia i pocztówki stanowią bardzo niewielki fragment dorobku fotograficznego Stanisława Michała i Andrzeja Progulskich, są one cenną dokumentacją ikonograficzną ludzi, miejsc i zdarzeń. Wśród zdjęć autorstwa Stanisława Michała Progulskiego występują: fotografie jego żony Julii oraz ich dzieci; zdjęcia przedstawiające widoki i zabytki Lwowa; zdjęcia prezentujące zabudowania gospodarskie, domy mieszkalne, sceny rodzajowe w miejscowości Püspökladany w 1915 r.; fotografie z różnymi widokami miejskimi i wiejskimi, pejzażami; album zawierający 66 fotografii, przedstawiających różne osoby, widoki, sceny rodzajowe, niektóre opatrzone opisami miejscowości w Austrii, Włoszech, Polsce z datą "1909 r.". Ponad 50 fotografii i pocztówek pochodzi z dorobku Andrzeja Progulskiego. Większość z nich ma sygnaturę pieczętną: "Fot. Andrzej Progulski Lwów, ul. Asnyka 1". W treści przedstawiają: krajobrazy górskie różne, Czarnohorę, narciarzy na tle górskiego pejzażu, Czeremosz, przełom Dunajca w Pieninach, Bug, Turię pod Kowlem, wejście do portu Pireusu w Grecji itd.

8 O Stanisławie Michale Progulskim zob. m.in.: *Polski Słownik Biograficzny* [PSB]. T. XXVIII; Mierzecka J.: *Cale życie z fotografią*, Kraków 1981; Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk: Dział Zbiorów Specjalnych nr inw. 1380 I; Mierzecka J.: *Moi współcześni i ich antenaci. (Historia fotografii lwowskiej do 1939 r.)*, Warszawa 1975 s. 255-259, 341, 342 (maszynopis).

9 Pani Krystynie Chuweń serdecznie dziękuję za udzielone informacje biograficzne o rodzinie Progulskich. Ponadto o Andrzeju Progulskim zob. m.in.: Mierzecka J.: *Cale życie z fotografią...*, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk: Dział Zbiorów Specjalnych nr inw. 1380 I; Mierzecka J.: *Moi współcześni ...*, s. 257-259, 306, 307, 319, 341; Płażewski J.: *Spojrzenie w przeszłość polskiej fotografii*, Warszawa 1982.

Występują też zdjęcia wykonane przez innych autorów, np.: śliczne zdjęcie z podobizną Karola Stefana Winiarza (1847-1911) i jego żony Karoliny z d. Bogusz, wykonane w Atelier R. Lechnera w Wiedniu, w listopadzie 1897 r.¹⁰; portret Julii Progulskiej, fot. "Adela", Lwów 1906; podobizna Zuzanny Progulskiej, fot. Janina Mierzecka, Lwów; Pierwsza klasa Gimnazjum im. Jordana we Lwowie, w maju 1923 r., wśród uczniów Andrzej Progulski, fot. L. Wieleżyński, Lwów, Plac Mariacki 4.

Anna Czapska z Warszawy, za pośrednictwem Tadeusza Rudkowskiego, przekazała ponad 30 archiwaliów odzwierciedlających przebieg nauki i (częściowo) pracy inż. arch. Jerzego Stachiewicza (ur. 16 V 1894 we Lwowie), absolwenta, a następnie st. asystenta Politechniki Lwowskiej. Są to głównie świadectwa szkolne: ze szkółki froeblovskiej (Ogródka) przy ul. Akademickiej we Lwowie, 23 VI 1900 (1); z prywatnej Szkoły Ewangelickiej przy ul. Zielonej 9, z lat 1900-1904 (4); świadectwa c.k. Gimnazjum Franciszka Józefa, w którym Jerzy Stachiewicz uczył się w latach 1905-1912 i uzyskał świadectwo dojrzałości (16); świadectwa ze studiów w Szkole Technicznej (Politechnice) w Monachium z lat 1913/14 - 1916/17 (4); świadectwa z egzaminów w Politechnice Lwowskiej z 1923 r. (2). Dokumenty pracy pochodzą z lat 1922-1923: w biurze prof. Tadeusza Obmińskiego i Politechnice Lwowskiej. Jest też dyplom nr 2468 do odznaki honorowej "ORLETA" oraz fotografia zbiorowa młodzieży szkolnej.

Dar Anny Fiałkiewicz-Jaworek z Warszawy obejmuje 110 obiektów stanowiących pamiątki różne rodziny Fiałkiewiczów, do roku 1945 mieszkającej we Lwowie przy ul. Teatyńskiej 8, spokrewnionej z Mokrzyckimi i Baczyńskimi. Należy tu wyróżnić fotografie - 56 pozycji z końca XIX i pocz. XX w., wykonane w znanych zakładach fotograficznych we Lwowie (np. E. Trzemeski, T. Bahrynówic i B. Stetkiewicz, D. Mazur, M. Münz, N. Lissa, K. Skórski, "Adela", "Maria", "Kordyan"), w Stanisławowie, Złoczowie, Kamionce Strumiłłowej, Jarosławiu, Krakowie, Przemyślu. Następną grupę tworzą pocztówki - 27 sztuk, pamiątki szkolne, dokumenty oraz porcelana. Wśród fotografii występują piękne portrety pojedyncze i zbiorowe m.in.: Antoniego Wiktora Mokrzyckiego (zm. po 1919 r. w Kamionce Strumiłłowej), notariusza w Stanisławowie i Kamionce Strumiłłowej, jego żony Klotyldy Emilii z Jaklitschów (zm. we Lwowie ok. 1924 r.) oraz ich dzieci: Antoniny (zm. przed 1910 r.), zamężnej Tarzyńskiej, Janiny Józefy Ireny (1881-1952), zamężnej za Stanisławem Fiałkiewiczem, Jerzego (zm. 1910), Marii (zm. ok. 1948 r. w Krakowie), zamężnej Baczyńskiej; liczne fotografie Stanisława Fiałkiewicza (ur. ok. 1860 w Lubaczowie - zm. 15 X 1935 we Lwowie), absolwenta wydziału prawa Uniwersytetu Lwowskiego, notariusza, radcy i naczelnika wydziału Izby Skarbowej we Lwowie, jego żony Janiny Józefy Ireny z Mokrzyckich oraz ich dzieci: Norberta Tadeusza (ur. 1907), absolwenta wydziału prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza, po wybuchu wojny światowej w 1939 r. osiadłego we Francji; Stanisława jr (ok. 1912-1918), Adama Wincentego Jana (1908-1939), inż. arch. po studiach na Politechnice Lwowskiej, ppor. rezerwy 40 pp. im. Dzieci Lwowskich, poległego w obronie Lwowa 22 września 1939; Anny (ur. 1919), zamężnej Jaworek. Fotografie Anny Fiałkiewicz-Jaworek i jej męża, Eugeniusza Jaworek (1904-1972), piekarza, fotografa amatora, autora wspomnień i wierszy o Lwowie, Krakowie i Opolu. W grupie pocztówek znajdują się karty wydane nakładem Naczelnego Komitetu Narodowego na cele Legionów w latach 1915-1916, z serii V. "Legiony Polskie" i serii VIII. "Do boju", z malunkami Z. Rozwadowskiego; pocztówki z reprodukcjami malarstwa W. Kossaka, K. Sichulskiego, S. Kaczor-Batowskiego, B. Rychter-Jano-

10 O Karolu Stefanie Winiarzu (1847-1911), zob: *Słownik Pracowników Książki Polskiej*, Warszawa-Lódź 1972.

wskiej, P. Stachewicza, W. Tetmajera i in. Zdecydowana większość pocztówek zawiera korespondencję do Stanisława Fiałkiewicza i jego rodziny, np. od jego bratanka, także Stanisława Fiałkiewicza, legionisty z III Baonu 1 p.p. Legionów Polskich z 1916 r., życzenia imieninowe m.in. z 8 maja 1907 z autografiami E. Haeckera, W. Feldmana, Z. Krajewskiego itd. Dokumenty różne rodziny Fiałkiewiczów obejmują: akt chrztu Janiny Józefy Ireny Mokrzyckiej z 11 sierpnia 1886 w Stanisławowie; zawiadomienie o ślubie i akt małżeństwa zawartego 28 kwietnia 1906 w Kamionce Strumiłkowej przez Stanisława Fiałkiewicza z panną Janiną Józefą Ireną Mokrzycką; bilety wizytowe różnych osób; papiery dotyczące się pracy Stanisława Fiałkiewicza w latach 1896-1934. Pamiątkami szkolnymi Anny Fiałkiewicz, uczennicy szkoły Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu we Lwowie i Gimnazjum Sióstr de Notre-Dame są: tarcza szkolna, znaczek noszony na berecie, pamiątki z lat 1928-1930, 1935-1941 (wpis m.in. Eugeniusza Bodo, ks. Issakowicza z 1935 r.). Pólmisek, 3 filiżanki i spodek z białej porcelany, zdobione ręcznie malowanymi makami przez C. Kleinównę w 1906 r., z firmy Kazimierza Lewickiego przy Placu Mariackim 10 we Lwowie (firma działała z powodzeniem do wybuchu drugiej wojny światowej), to ocalałe resztki serwisu posagowego Janiny Józefy Ireny z Mokrzyckich Fiałkiewiczowej¹¹.

Dar Krystyny Gorczyńskiej z Warszawy obejmuje ponad 100 pozycji, będących pamiątkami głównie rodziny Henryka i Józefy Stefanii Gorczyńskich, mieszkających do roku 1946 we Lwowie przy ul. Marii Magdaleny 3¹². Rodzina Gorczyńskich wywodziła się z Galicji, z gminy Bucyki pow. Skalat. Michał Gorczyński, pradziad ofiarodawczyni, opuścił Galicję przed rabacją 1846 r. i osiadł na Podolu jako poddany austriacki. Jego syn Henryk ożeniony był z Witalisą Choromańską i miał z nią czworo dzieci: Gabrielę (zm. 1918); Zofię (zm. 1974 w Lublińcu), zamężną Centnerowską; Henryka (1889-1979), lekarza, ojca ofiarodawczyni; Ludwika (1891-1953), lekarza. Henryk Gorczyński urodził się 15 grudnia 1889 w Sokołówce pow. Olhopol gub. podolska. Ukończył gimnazjum rządowe w Odessie. Studia odbył na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Lwowskiego; z powodu wojny dyplom otrzymał na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Karola w Pradze w 1914 r. W latach 1919-1925 pracował w Klinice Stomatologicznej Uniwersytetu Jana Kazimierza, początkowo jako asystent, a potem adiunkt. Następnie objął kierownictwo Akademickiej Opieki Zdrowotnej tego Uniwersytetu, a w czasie drugiej wojny światowej Ambulatorium Stomatologiczne Polikliniki Robotniczej. Od 1948 r. kierował Katedrą Protetyki, a w rok później również Katedrą Ortodoncji na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wrocławskiego. Jako profesor nadzwyczajny w latach 1950-1960 był dyrektorem Oddziału Stomatologicznego Akademii Medycznej we Wrocławiu. Przez długie lata był przewodniczącym miejscowego Zarządu Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. W 1960 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł 4 maja 1979 w Warszawie¹³. Henryk Gorczyński ożeniony był z Józefą Stefanią (1893-1975) z d. Reif, c. Adolfa, pochodzącego ze spolszczonych osadników austriackich z Moraw, osiadłych w Stryju, i miał z nią dwoje dzieci: Zbigniewa Henryka (1920-1941) oraz Krystynę, dr med., ofiarodawczynię pamiątek rodziny Gorczyńskich. Wśród ofiarowanych materiałów znajdują się m.in.: dokumenty dotyczące się nauki i pracy Henryka Gorczyńskiego (legitymacja studencka, indeks, dowód oso-

11 Pani Annie Fiałkiewicz-Jaworek serdecznie dziękuję za informacje biograficzne dotyczące rodziny Fiałkiewiczów i Mokrzyckich.

12 Pani Krystynie Gorczyńskiej serdecznie dziękuję za informacje biograficzne dotyczące członków jej rodziny.

13 Wigdorowicz-Makowerowa N.: *Wspomnienie pośmiertne o profesorze doktorze Henryku Gorczyńskim*, "Protetyka Stomatologiczna" 1979, XXIX nr 5, s. 315-317.

bisty itd.); fotografie i dokumenty Zbigniewa Henryka Gorczyńskiego, ur. 30 września 1920 we Lwowie, ucznia Państwowego Gimnazjum III im. króla Stefana Batorego, od 1938 r. studenta Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza, aresztowanego 1 maja 1940 przy przekraczaniu granicy na Węgry, zamordowanego przez bolszewików w więzieniu w Stryju w czerwcu 1941 r. (świadczenia szkolne, indeks, dowód osobisty itp.); dyplom lekarski Władysława Karola Flunta uzyskany na Uniwersytecie Jana Kazimierza w 1926 r. oraz poświadczenia jego pracy w Państwowym Szpitalu Powszechnym we Lwowie w 1933 r.; znaczki zjazdów i towarzystw lekarskich, fotografie i dokumenty innych osób i towarzystw, np. interesujące zdjęcia Polskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie w 1933 r. z dr Adamem Sołtysem (1890-1968), kompozytorem, dyrygentem i pedagogiem, w latach 1930-1939 dyrektorem Lwowskiego Konserwatorium Polskiego Towarzystwa Muzycznego, doradcą muzycznym Lwowskiej Rozgłośni Polskiego Radia; bilet wizytowy księdza Michała Rękasa (1875-1964), "lwowskiego proboszcza radiowego", inicjatora akcji "radio chorym", po wojnie osiadłego w Katowicach; karty i listy z korespondencją z Syberii, Kazachstanu i Kaukazu od zesłanych tam w latach 1940-1941 Zofii Szafranowej i Zofii Rabcewicz oraz Ludwika Gorczyńskiego; liczne książeczki oszczędnościowe Galicyjskiej Kasy Oszczędności (najstarszej instytucji oszczędnościowej założonej we Lwowie w 1843 r.) i Miejskiej Komunalnej Kasy Oszczędności (założonej przez Gminę m. Lwowa w 1912 r.); drukowane programy wykładów w Uniwersytecie Jana Kazimierza na rok akademicki 1931-1932 i Skład Uniwersytetu w latach akademickich 1919/1920, 1930/31, 1931/32; przewodniki i informatory miasta Lwowa, województwa lwowskiego oraz innych miejscowości; pocztówki z widokami Lwowa i innych miejsc; pudełko metalowe Cukierni Ludwika Zalewskiego we Lwowie przy ul. Akademickiej 10 i 22 oraz w Warszawie ul. Nowy Świat 57. Kilkanaście pozycji z tego daru dotyczy Ludwika Gorczyńskiego (ur. 13 I 1891 w Sokołowie, pow. Olhopol, gub. podolska - zm. 1953 w Tarnowskich Górach). Ukończył gimnazjum rządowe w Odessie, następnie Wydział Lekarski Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1910-1920; dyplom doktora medycyny uzyskał 12 lipca 1920. W latach 1921-1925 pracował jako asystent, potem st. asystent Zakładu Higieny Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza, a następnie jako lekarz w Boryslawiu pow. Drohobycz. W listopadzie 1939 r. aresztowany przez bolszewików, więziony w Boryslawiu, Kijowie i innych miejscowościach. W 1941 r. w Kijowie skazany na zesłanie do Kazachstanu, pracował tam jako lekarz w szpitalu wiejskim. Z wojskiem gen. Władysława Andersa przeszedł szlak bojowy jako lekarz. W 1948 r. z Anglii powrócił do Polski i zamieszkał w Tarnowskich Górach, pracując jako lekarz w ubezpieczalni. Naukę i pracę Ludwika Gorczyńskiego ilustrują m.in.: świadectwa zdanych kolokwium na Uniwersytecie Lwowskim w latach 1911-1913 i świadectwa zdania pierwszego egzaminu lekarskiego w 1913 r.; indeks (duplikat), wystawiony z datą 24 listopada 1919; dyplom doktora medycyny uzyskany 12 lipca 1920; dokumenty pracy w latach 1921-1925 w Uniwersytecie Jana Kazimierza. Zachowały się świadectwa szkolne (5) jego żony, Eugenii Witosławy Chruścielówny (ur. 5 I 1896 w Gusztyнку - zm. ok. 1992 w Tarnowskich Górach), uczennicy c.k. Gimnazjum w Przemysłu w latach 1913-1916.

Zofia Janicka z Lublina ofiarowała 43 pozycje - dokumenty nauki i pracy jej ciotek: Franciszki Germanii Kwiatkowskiej z d. Wowkun (1914-1992), która po ukończeniu Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. Adama Asnyka we Lwowie pracowała jako nauczycielka w pow. Horochów na Wołyniu w latach 1935-1939, zaś po wojnie w Liceum Ogólnokształcącym w Opolu Lubelskim i tam zmarła;

Ludwiki Jadwigi Pałkowej z d. Wowkun (1907-1982), od 1928 r. nauczycielki w pow. Kowel na Wołyniu, w 1940 r. wywiezionej z rodziną do Archangielska. Dar obejmuje też 7 interesujących pocztówek z widokami Lwowa z lat 1905-1931.

Dar Ewy Jęczalik z Wrocławia zawiera około 200 pozycji dotyczących głównie nauki i pracy zawodowej jej ojca, inżyniera Klemensa Aleksandra Jęczalika (1893-1946). W nadesłanej 5 września 1993 r. korespondencji pani Ewa Jęczalik napisała: "Historia życia, szczególnie pracy mojego Ojca we Lwowie nie jest znacząca ani wybitna, ale stanowi pewien rozdział, fragment życia gospodarczego i społecznego w latach międzywojennych Lwowa i dlatego nie chciałabym aby posiadane przeze mnie dokumenty z tym związane miały ulec rozproszeniu czy zniszczeniu"¹⁴. Słowa ofiarodawczyni bardzo trafnie ujmują wpisana w rozwój międzywojennego Lwowa aktywność Klemensa Jęczalika, a przekazane materiały dokumentują ją. Klemes Aleksander Jęczalik urodził się 8 listopada 1893 r. w Łańcucie, w rodzinie rzemieślniczej kowala Ignacego Jęczalika i Katarzyny z d. Peszt. Po ukończeniu w 1914 r. gimnazjum realnego w Łańcucie został zaraz powołany do wojska austriackiego i walczył w Karpatach. W 1917 r. został zwolniony z wojska jako inwalida z wadą serca. W tym samym roku, 4 października, zapisał się na Wydziale Inżynierii c.k. Szkoły Politechnicznej we Lwowie, gdzie studiował do 1923 r. Tamże, z przerwami, pracował w Katedrze Miernictwa jako demonstrator (1920/1921), asystent (1921/1922, 1925/1927) i starszy asystent (1927/1930)¹⁵. Z powodu braku mieszkania we Lwowie w 1923 r. podjął pracę w Państwowych Zakładach Drzewnych w Sądowej Wiszni, a potem w Kępie (woj. rzeszowskie). Ale już w 1925 r. powrócił do Lwowa i zatrudnił się w działającej od 1908 r. Elektrowni na Persenkówce, gdzie pracował do końca wojny w 1945 r. W latach trzydziestych budował linie wysokiego napięcia na obszarze woj. lwowskiego i województw sąsiednich w Małopolsce Południowo-Wschodniej. We Lwowie budował zajezdnię tramwajową przy ul. Gródeckiej oraz bloki mieszkalne dla pracowników i emerytów Miejskich Zakładów Elektrycznych przy ul. Stryjskiej. W ostatnich latach przed wojną kierował budową monumentalnego gmachu Dyrekcji Miejskich Zakładów Elektrycznych przy ul. Pełczyńskiej 53/55, autorstwa znanych we Lwowie inżynierów architektów Tadeusza Wróbla i Leopolda Karasińskiego, będącego jedną z ważniejszych inwestycji o charakterze publicznym w ówczesnym Lwowie (budynek oddano do użytku w 1937 r., w czasie wojny była tu siedziba gestapo). Ponadto w latach 1932-1933 był kierownikiem szkoły im. St. Staszica oraz Szkoły Dokształcania Zawodowego przy ul. Rutowskiego. W czasie okupacji, wraz z córką Ewą czynny w AK. We Lwowie od 1927 r. mieszkał w domu własnym przy ul. Własna Strzecha 23, nabytym ze Spółdzielni Mieszkaniowej "Własna Strzecha". We wrześniu 1945 r. ze Lwowa wyjechał do Brzeska k. Krakowa, a w listopadzie tegoż roku do Wrocławia. Tam współpracując z dawnymi kolegami ze Lwowa (m.in. z inż. Karolem Marszałkiem, zm. 1946 we Wrocławiu) próbował założyć własne przedsiębiorstwo budowlano-instalacyjne, ale ciężko chory na serce, zmarł nagle 28 lipca 1946 r. Pochowany na cmentarzu na Sępolnie we Wrocławiu. W czasie studiów ożenił się (w 1918 r.) z koleżanką gimnazjalną, Stefanią Skrobotowiczówną c. Juliana, urzędnika Izby Skarbowej i Jadwigi z Osmólskich, i miał z nią córkę Ewę, ofiarodawczynię cennych materiałów. Studiów i pracy Jęczalika na Wydziale Inżynierii Łądowej Politechniki Lwo-

14 Pani Ewie Jęczalik serdecznie dziękuję za informacje o Ojcu i innych osobach, których nazwiska występują w ofiarowanych przez nią materiałach.

15 Panu dr hab. inż. Zbysławowi Popławskiemu serdecznie dziękuję za nadesłane 7 X 1993 informacje dotyczące pracy Jęczalika i innych pracowników naukowych na Politechnice Lwowskiej.

wskiej, Katedra Miernictwa, dotyczą fotografie i dokumenty, na przykład: indeks, dyplom uzyskany 10 czerwca 1927; fotografie, na których - obok Jęczalika - obecni są Edmund Wilczkiewicz (1891-1946), inżynier, pracownik naukowy Politechniki Lwowskiej od 1922 r., od 1937 r. profesor nadzwyczajny, po wojnie profesor Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Karol Marszałek (zm. 1946 we Wrocławiu), inżynier miernik, st. asystent Politechniki Lwowskiej w latach 1927-1944. Pozostałe materiały, w większości, dotyczą pracy Jęczalika w Miejskich Zakładach Elektrycznych. Występują tu dokumenty i zachowane luzem fotografie przedstawiające budowę domu mieszkalnego dla pracowników i emerytów M.Z.E. przy drodze Stryjskiej (1927-1928) oraz budowę zajezdni tramwajowej przy ul. Gródeckiej (ok. 1929-1930). Do tej grupy tematycznej należy też album z wytłoczonym na zewnętrznej stronie przedniej okładki napisem: "M.Z.E. FRAGMENTY BUDOWY" oraz tekstem na stronie pierwszej: "Wspomnieniom wspólnej pracy (Kierownikowi bud. j.w. panu inż. K. Jęczalikowi) przedsięb. bud. inż. K.J. Kocimski. St. Pencakowski 1936/1937". Album ma wymiary 26 x 37 x 5 cm, zawiera 120 fotografii (przeważnie formatu pocztówkowego), przedstawiających urbanistyczne usytuowanie gmachu M.Z.E., poszczególne etapy jego budowy, a także budowę budynku mieszkalnego, magazynów i garaży. Na kilku fotografiach widoczny jest Jęczalik, zaś dwa zdjęcia (pierwsze i ostatnie w albumie) prezentują odbiór robót budynku M.Z.E. w 1937 r. (grupa mężczyzn, rozpoznani dotychczas Jęczalik; inż. arch. Karol Kocimski (ur. 1902 - zm. w latach 80-tych w Krechowie) oraz inż. Stefan Pencakowski). Wśród zdjęć prezentujących pracowników zwraca uwagę tableau skomponowane ze 104 podobizn, z napisem: *W dowód pamięci, czci i uznania - współpracownicy M.Z.E. na Persenkówce 1908-1934* (wykonane w zakładzie fotograficznym "Marion"); tu m.in. podobizna Jęczalika oraz inż. Stanisława Franciszka Kozłowskiego (1888-1939), absolwenta Politechniki Lwowskiej, od 1922 r. kierownika Elektrowni na Persenkówce, następnie dyrektora naczelnego Miejskich Zakładów Elektrycznych, zabitego przez bolszewików w październiku 1939 r.¹⁶ Inna interesująca fotografia zbiorowa, wykonana przez Kazimierza Skórskiego we Lwowie, przedstawia zespół pracowników Elektrowni na Persenkówce ok. 1935 r. Wśród portretów fotograficznych rodzinnych zidentyfikowano piękną fotografię prezentującą inż. Stanisława Malinę z żoną Emilią i dzieckiem, wykonaną w zakładzie fotograficznym Huberów we Lwowie. Niestety, tylko niewiele ofiarowanych zdjęć udało się dotychczas zidentyfikować.

W darze pani Ewy Jęczalik sporą grupę tematyczną tworzą mapy (29), w większości austriackie topograficzne mapy sekcyjne, z naniesionymi planami sytuacyjnymi przewodów wysokiego napięcia okolic Lwowa, niektórych powiatów w województwach - lwowskim, tarnopolskim, stanisławowskim, krakowskim, wołyńskim, lubelskim; kilka planów posiada daty, np. 1915, 1922/23, 1921/22, a niektóre - odciski pieczęci Politechniki Lwowskiej.

Dar Barbary Klimowicz-Mocek z Bytomia obejmuje 86 pozycji. Dominują materiały dotyczące rodziny Klimowiczów, której zamieszkiwanie we Lwowie zapoczątkował Teodor Klimowicz (1794-1874), przybywający tu z Łopatyna pow. Brody. Ożeniony z Marią z d. Jüttner (1809-1880), z Frydeku, miał z nią siedmioro dzieci: Ludwika, Aleksandra, Jana, Antoniego, Józefę, Karola i Joannę. Spośród nich, prawdopodobnie Antoni i Jan (a potem ich dzieci i wnuki) reprezentowali linię Klimowiczów, znanych we Lwowie ogrodników (kwiatowa firma ogrodnicza Klimowiczów założona w 1870

¹⁶ Łoza St.: *Czy wiesz kto to jest? Uzupełnienia i sprostowania*, Warszawa 1939.

istniała do 1939 r.)¹⁷. Natomiast Karol (1848-1889) był znanym kupcem towarów kolonialnych i wina. Poślubił Domicelę z Justianów (1848-1909), niezwykle dzielną kobietę, która w czasie jego choroby i wyjazdów na leczenie zajmowała się sklepem, powiększyła majątek rodzinny budując trzy kamienice, była znaną i szanowaną obywatelką we Lwowie, w 1894 r. wśród 322 członków, jako jedna z czterech kobiet, należała do Towarzystwa dla Rozwoju i Upiększania Miasta¹⁸. W małżeństwie Karola i Domiceli urodziło się pięcioro dzieci: Karol Stanisław (1875-1959), Władysław (zmarł jako dziecko), Czesława, Janina i Julia. Najstarszy syn, Karol Stanisław kolejno uczył się: w szkole czteroklasowej przy c.k. Seminarium Nauczycielskim we Lwowie do 1885 r., Zakładzie Naukowym OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem do 1895 r., studia odbył na Politechnice Lwowskiej. Od 1 lutego 1904 pracował jako inżynier w Wydziale Krajowym w Polsce Odrodzonej - w Tymczasowym Wydziale Samorządowym do 1928 r., włączonym następnie do Urzędu Województwa. W czasie wojny walczył w wojsku austriackim na froncie włoskim w Tyrolu, w 1919 r. uczestniczył w obronie Lwowa. Żonaty był (od 11 stycznia 1902) z Seweryną ze Skałkowskich (1876-1968), córką Tadeusza Skałkowskiego (1845-1909), powstańca 1863 r., znanego we Lwowie adwokata, w latach 1876-1909 posła do Sejmu Krajowego, i Jadwigi z Kosińskich (1849-1926)¹⁹, i miał z nią sześcioro dzieci: Tadeusza (1904-1908), Janinę (1906-1964), nauczycielkę muzyki, Kazimierza (1908-1996), inżyniera leśnika, Władysława Tadeusza (1910-1943), inżyniera hydrotechniki, Adama (1917-1981), prawnika, Antoninę (ur. 1921 r.), zameżną Hass²⁰. Karol Stanisław Klimowicz z rodziną mieszkał we Lwowie przy ul. Kulparkowskiej 108 w domu własnym z ogrodem. 15 grudnia 1946 r. opuścił Lwów, początkowo zatrzymał się w Chorzowie u kuzyna, a następnie osiedlił się w Bytomiu. Przywieziony ze Lwowa w około 40 skrzyniach księgozbiór własny podarował miejscowej bibliotece emerytów. Zmarł 15 lipca 1959 r. w Bytomiu, zaś jego żona, Seweryna zmarła 19 maja 1968 r. w Lewinie Kłodzkim. Ofiarowane do zbiorów Kolekcji Leopoldis pamiątki dotyczą głównie spraw majątkowych, nauki i pracy zawodowej osób z rodziny Klimowiczów. I tak, kupca Karola Klimowicza

17 O Klimowiczach ogrodnikach zob. m.in.: *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*, Lwów 1894 (Alfabetyczny wykaz członków Towarzystwa dla Rozwoju i Upiększania Miasta - Antoni Klimowicz); Pitulko Józef: *Pamiętkowe Album Lwowa*, Lwów 1904 (ogłoszenia reklamowe: Skład nasion i kwiatów Jana Klimowicza we Lwowie w Hotelu George'a, zaś Antoniego i syna we Lwowie, Piekarska 63); Brunelik Juliusz: *Informator m. Lwowa i województwa lwowskiego*, Lwów 1938 s. 34, 91, 92; *Spis abonentów sieci telefonicznych Dyrekcji Okręgu Poczty i Telegrafów we Lwowie i Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej w miastach: Borysław z okolicą, Drohobyczu i Lwowie na 1939 r.*, Warszawa - styczeń 1939, s. 72.

18 *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*, Lwów 1894 (Alfabetyczny wykaz członków Towarzystwa dla Rozwoju i Upiększania Miasta: Klimowicz Domicela, właścicielka realności). Domicela Klimowiczowa we Lwowie mieszkała przy ul. Jabłonowskich 6.

19 PSB, 1997, T. XXXVII.

20 Paniom - Antoninie Hass i Barbarze Klimowicz-Mocek, ofiarodawczyni pamiątek rodziny Klimowiczów, serdecznie dziękuję za informacje biograficzne, dotyczące rodziny Klimowiczów, Skałkowskich i Mera-viglia-Crivellich. Według ich relacji:

- Janina Klimowicz (1906-1964), ukończyła prywatną szkołę muzyczną p. M. Reyssówny we Lwowie i pracowała jako nauczycielka muzyki, a od 1946 do [prawdopodobnie] 1954 r. w Szkole Muzycznej w Bytomiu. Tam też zmarła.

- Kazimierz Klimowicz (1908-1996), ukończył Wydział Lasowy Politechniki Lwowskiej i jako inżynier leśnik pracował w Jaremczu. Zmobilizowany w 1939 r., walczył w Armii Poznań i był ranny. Umieszczony przez Niemców w szpitalu w Warszawie, uciekł stamtąd, powrócił do Lwowa i tam pracował w tartaku. Po wojnie w roku 1946 objął nadleśnictwo Karolewo (Karów - obecnie Polanica). Ominęło go wówczas aresztowanie, ale przestał być nadleśniczym (został leśniczym). Żonaty z Marią Raichel (od 1953 lub 1954 r.), miał z nią córkę Irenę (ur. 1955). W 1973 r. przeszedł na emeryturę i z rodziną przeniósł się do Kudowy. Zmarł 6 X w Górach Stołowych.

(1848-1889) przypomina piękne tableau przedstawiające gremium kupców lwowskich (kompozycja z widokiem Lwowa, wykonana przez Teodora Szajnoka) oraz ozdobna laurka z powinszowaniem imienin dla niego z 4 listopada 1868, z 29 podpisami. Ciekawe obiekty dotyczące jego syna, inż. Karola Stanisława Klimowicza (1875-1959), to: fotografie zbiorowe uczniów Prywatnego Gimnazjum OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem z lat 1894-1895 (tu np. maturzyści w Chyrowie w 1895 r. - fotografia z 19-oma podpisami, kapela Konwiktu Chyrowskiego); świadectwa szkolne z tegoż zakładu naukowego; piękne tableau ze studiów w c.k. Szkole Politechnicznej opatrzone napisem "V ROK INŻYNIERII LWÓW 1901"; foto ze zjazdu inżynierów Tymczasowego Wydziału Samorządowego w kancelarii prezesa, inż. dr Andrzeja Kędziora (1851-1938)²¹; ponad 20 dokumentów sygnalizujących przebieg pracy: od 1 lutego 1904 w Wydziale Krajowym we Lwowie (14 lat 8 miesięcy i 25 dni), od 1921 r. w Tymczasowym Wydziale Samorządowym, od 1929 r. w Urzędzie Wojewódzkim. Pamiątkami Seweryny ze Skałkowskich Klimowiczowej (1897-1968), żony Karola Stanisława, są świadectwa szkolne (7 sztuk) z Zakładu Wyższego Naukowego Żeńskiego Wiktorii Niedziałkowskiej z lat 1884-1892, zbiorowe zdjęcie słuchaczek tegoż zakładu wraz z Wiktoria Niedziałkowską (1851-1914), opatrzone napisem "Pamiętka 1892 roku" i na odwrocie zawierające kilkanaście autografów oraz piękna zbiorowa fotografia przedstawiająca młode kobiety i mężczyzn we Lwowie, m.in. Seweryna Skałkowska, Zofia Reutt (zm. we Lwowie 1940?), malarka, Maria Reutt (1875-1965), nauczycielka we Lwowie; foto wykonał Edward Trzemeski²². Do innych interesujących, efektow-

20 cd. - Władysław Tadeusz Klimowicz (1910-1943), w latach 1920-1928 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum Męskiego XI im. Śniadeckich we Lwowie, studia odbył na Wydziale Inżynierii Lądowej i Wodnej Politechniki Lwowskiej i 7 XII 1937 uzyskał stopień inżyniera hydrotechniki. 22 III 1938 poślubił Elżbietę Meraviglia-Crivelli (1915-1989), córkę Franciszka Meraviglia-Crivelli (1871-1934), generała Wojska Polskiego i Heleny Konstancji Joanny Stromenger. Jako podporucznik rezerwy saperów wziął udział w kampanii wrześniowej, od 1 do 18 IX 1939 pełnił obowiązki komendanta składnicy saperkiej w Lublinie. Później internowany w Rumunii, od 2 I 1940 w Wojsku Polskim we Francji przydzielony do 5 Kompanii Saperów, od 24 VI 1940 w Wielkiej Brytanii w 1. Brygadzie Strzelców, 5. Brygadzie Kadrowej Strzelców i ostatecznie w 1. Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej. Przeszkolony w dywersji, zaprzysiężony 24 VIII 1942, dostał awans na porucznika 1 X tr. jako porucznik "Tama" w ekipie "Gimlet" został zrzucony pod Dęblinem 1/2 X 1942. Przydzielony do Kedywu Okręgu AK Śląsk. Tuż przed wyjazdem na teren okręgu, w styczniu 1943 r. aresztowany w zasadzce przy ul. Zimorowicza w Warszawie. Otruł się po aresztowaniu, prawdopodobnie w siedzibie gestapo w alei Szucha. Zob. też: Tucholski Jędrzej: *Cichociemni*, Warszawa 1984; tenże: *Spadochroniarze*, Warszawa 1991.

- Adam Klimowicz (1917-1981), ukończył Gimnazjum IV im. J. Długosza we Lwowie, a następnie prawo na Uniwersytecie Jana Kazimierza w latach 1935-1939. W jesieni 1944 wyjechał do Lublina, potem osiadł w Warszawie, m.in. od 1953 do 1967 był redaktorem naczelnym "Nowych Książek". Autor powieści *Cień Alei Lipowej* (1956), prac poświęconych książce, tłumacz z literatury angielskiej. Zmarł 4 lutego 1981 w Wiedniu. Zob. też: *Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich*, Seria II, Warszawa 1977, T. 1. s. 463-464; "Nowe Książki" 28 II 1981 nr 4 s. 40 (nekrolog).

21 Andrzej Kędzior (1851-1938), inżynier melioracyjny, w latach 1877-1879 pracownik, od 1882 kierownik, 1892-1915 dyrektor Krajowego Biura Melioracyjnego we Lwowie. W 1908 poseł do Sejmu Krajowego, a w 1911 poseł do austriackiej Rady Państwa. W II Rzeczypospolitej dwukrotnie minister robót publicznych, poseł do Sejmu Ustawodawczego 1919-1922, senator z listy PSL Piast z woj. lwowskiego 1922-1927. Od 28 VI 1922 do roku 1928 przewodniczący Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie. W grudniu 1932 przeniósł się do Krakowa. Zmarł 17 I 1938 w Krakowie, pochowany w Mielcu. Zob. m.in.: PSB, 1966-1967, T. XII; St. Łoza: *Czy wiesz kto to jest?* Warszawa 1938; Różański A.: *Roboty wodne i melioracyjne w Małopolsce wykonane z inicjatywy Sejmu i Wydziału Krajowego*, Lwów 1933; Popławski Z.: *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844-1945*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1992; tenże: *Politechnika Lwowska 1844-1945*, Wrocław 1993; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1994, T. I.

22 PSB, T. XXXI: Zofia i Maria Reuttówny, córki Gustawa Reutta (1842-1902) i Marii z Węgierskich

nych ekspozycyjnie obiektów należą: tableau "Absolwenci Oddziału Lasowego Politechniki Lwowskiej Rok 1931" (tu studiował Kazimierz Klimowicz (1908-1996); tableau "Abiturienti Gimnazjum IV im. J. Długosza we Lwowie 1935-1945", a wśród nich Adam Klimowicz (1917-1981); fotografia zbiorowa przedstawiająca Szkołę Jednoroczną ochotników artylerii w koszarach Ferdynanda [potem Bema] przy ul. Gródeckiej w r. 1899/1900, tu m.in. porucznik Józef Haller, Zygmunt Reiss; zbiorowe zdjęcie z wydrukowanym podpisem "Oddział kontroli kolejowej 6. Dywizjonu Żand. Wojsk. we Lwowie 28 IV 1921", fot. K. Skórski. Tylko dwa obiekty związane są z osobą inż. Władysława Tadeusza Klimowicza (1910-1943): Kalendarzyk Studencki na rok szkolny 1926/27 oraz jego legitymacja wojskowa z fotografią²³. Wśród pozostałych materiałów w tym darze występują dokumenty spraw majątkowych Karola i Domiceli Klimowiczów oraz ich dzieci, pojedyncze numery kilku tytułów prasy lwowskiej, pocztówki wydane przez Towarzystwo Opieki nad Zabytkami we Lwowie, nekrolog Jadwigi z Kosińskich Skalkowskiej (1849-1926). Zeszyt - notatnik zatytułowany *Pieśni narodowe spisane przez Konrada Compla (dla Władysława Kosińskiego) słuchacza V gim. klasy 1865*. *Nowy Sącz d. 25/6 865*. Na 149 numerowanych stronach zeszyt zawiera teksty 68 pieśni: "Boże, coś Polskę", "Z dymem pożarów", "Czerwony pas" itd. Cennym uzupełnieniem daru jest zakup dokonany przez Muzeum Niepodległości w kwietniu 1998 roku. Od pani Barbary Klimowicz-Mocek nabyto album zawierający łącznie 85 ślicznych fotografii - portretów pojedynczych i zbiorowych osób z rodziny Klimowiczów, Justianów, Świtalskich, Skalkowskich; ponad 20 podobizn słuchaczy Zakładu naukowego OO. Jezuitów w Chyrowie z 1895 r. (Karol Skrowaczewski, Czesław Wańkowić, brat Melchiora, Włodzimierz Stupnicki, Tadeusz Burzyński i inni); kilka portretów różnych innych osób, jak np. wspomnianego już inż. Andrzeja Kędziora (1851-1938); Mieczysława Sołtysa (1863-1929), ojca Adama, kompozytora, dyrygenta i pedagoga, od 1899 r. dyrektora Konserwatorium i prezesa Towarzystwa Muzycznego we Lwowie; Tadeusza Romanowicza (1843-1904) i in. Ponad 95% osób na zdjęciach posiada identyfikację. Fotografie zostały wykonane przeważnie w zakładach fotograficznych we Lwowie, w ostatnim trzydziestoleciu XIX i pocz. XX w.

Helena Kocięba z Dąbrowy Górniczej ofiarowała 51 pamiątek dotyczących jej ojca, Jana Cebo (1897-1966). Jan Cebo urodził się 21 marca 1897 r. w Ząbkowicach pow. Będzin i tam ukończył szkołę powszechną. 26 września 1915 r. wstąpił do 4 Pułku Piechoty Legionów Polskich i walczył na Wołyniu. Po "kryzysie przysięgowym", w okresie od 10 lipca 1917 do 7 lipca 1918 r. internowany w Szczypiornie. 10 lipca t.r. skierowany na szkolenie w "Polnische Wehrmacht" w miejscowości Ostrów-Komorów (łomżyńskie). W 1920 r. uczestniczył w walkach na froncie białoruskim. 13 lipca 1921 r. bezterminowo urlopowany z wojska, pracował w Ząbkowicach i Łazach. Za udział w walkach lat 1915-1920 otrzymał: odznakę pamiątkową 4 pp Legionów Polskich pod nazwą "Swastyka", Krzyż Walecznych w 1921 r., odznakę honorową "Orlęta", Krzyż Niepodległości w 1932 r., Odznakę Pamiątkową Więźniów Ideowych z lat 1914-1921, w r. 1933. Podczas okupacji pracował w Łazach jako manewrowy na kolei, należał do organizacji "Orla Białego". Po 1945 r. także w Łazach zatrudniony w kolejnictwie (w biurze). Zmarł 20 listopada 1966 r. w Będzinie. Przekazane pamiątki ilustrują służbę wojskową Jana Cebo i są to: dokumentalne fotografie

23 W zbiorach rodzinnych pani Barbary Klimowicz-Mocek, córki Władysława Tadeusza Klimowicza znajdują się m.in.: dyplom inżyniera hydrotechniki uzyskany przez niego 7 XII 1937; życiorys napisany 8 I 1938 w Warszawie; jego Patent Oficerski z dnia 22 września 1938; pismo The War Office Records Centre (Polish) do jego żony Elżbiety, o przebiegu służby wojskowej, maj 1958.

zbiorowe 4 pp Legionów Polskich z 1916 legionistów internowanych w Szczypiornie i Łomży, grupy operacyjnej "Szturmówka" w Przemyślu 1919 r., 3 Kompanii Baonu Zapasowego 23 pp w Lublinie 1919-1920, pojedyncze portrety kolegów z wojska 1918-1921; dyplomy i legitymacje przeznaczonych Janowi Cebo odznaczeń; jego legitymacje członkowskie Związku Legionistów Polskich 1914-1918 i Związku Oficerów Rezerwy RP; różne zaświadczenia o przebiegu służby wojskowej.

Janusz Kołaczkowski z Warszawy złożył dar obejmujący kilkanaście pamiątek jego ojca, Jerzego Kołaczkowskiego (ur. 23 IX 1907 w Złoczowie - zm. 1 I 1996 w Warszawie), dyrygenta, kompozytora, publicyisty muzycznego, współzałożyciela Kolekcji Leopoldis i członka jej Rady. Materiały przygotował Jerzy Kołaczkowski, lecz nie zdążył ich przekazać osobiście; w wykonanym własnoręcznie wykazie, adresowanym do Kolekcji Leopoldis, napisał: *Pozwalam sobie przestać skromny zbiór różnych pamiątek, związanych z moją działalnością artystyczną we Lwowie jako dyrygenta chórów i kierownika muzycznego Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia. Wśród cennych pamiątek znajduje się m.in.: Medal Franciszka Liszta, dyplom i odznaka honorowa władz śpiewactwa polskiego, odznaki członkowskie chórów i radia, karykatura J. Kołaczkowskiego jako pracownika radia (JOTES), fotografie i wycinki prasowe dotyczące lwowskich towarzystw śpiewaczych, a zwłaszcza "Echa-Macierzy", książki o ruchu muzycznym we Lwowie, rękopis odczytu "Trochę wspomnień o lwowskim radiu" itd.*

Dar Władysław Majewskiej z Londynu zawiera materiały dotyczące Czołówki Teatralnej Wojska Polskiego "Lwowska Fala", zespołu teatralnego działającego w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie w latach 1940-1945. Włada (Władysława) Majewska (ur. 19 III 1911 we Lwowie), mgr prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie oraz Uniwersytetu w Edynburgu (1945), to główna aktorka rewiowa i piosenkarka Lwowskiej Rozgłośni Polskiego Radia do września 1939, potem w "Lwowskiej Fali" aktorka-żołnierz, ppor. Wojska Polskiego. Po wojnie zamieszkała w Londynie, była jedynym producentem w kabaretach literackich Mariana Hemara (1901-1972), nagrywanych przez Radio Wolna Europa, była również aktorką w jego teatrze londyńskim. Dar obejmuje dwa pamiętniki - albumy Władysław Majewskiej, подарowane w roku 1995 Witoldowi Szolginii, a 5 sierpnia 1996 r. przez Wandę Szolginiową przekazane do zbiorów Kolekcji Leopoldis oraz osobiście złożoną 7 lipca 1998 r. w Muzeum Niepodległości Księżę "Czołówki Teatralnej W.P. Lwowska Fala 1932-1942". Pierwszy pamiętnik, o wymiarach 17,5 x 14,5 x 2 cm, w całości wypełniony jest wpisami do około połowy, reszta stron pozostaje czysta. Na okładkach obydwu pamiętników mają miejsce liczne ślady i uszkodzenia po wyjętych z nich odznakach (zachowało się tylko 7 odznak). Pamiętniki-albumy zawierają: wpisy członków zespołu "Lwowskiej Fali" i różnych innych osób dokonane w okresie od 7 listopada 1939 r. w Bukareszcie do 16 stycznia 1945 r. w Paryżu (m.in. wpis Ksawerego Pruszyńskiego, gen. Lucjana Żeligowskiego); fotografie zespołu, np. piękne zdjęcie opatrzone napisem - "Nasz pierwszy występ w Buzau 14 XI 1939", gdzie wystąpili: Stanisław Wasiuczyński, Jan Barszczewicz, Włodzimierz Kuliszkiwicz, Kazimierz Jan Wajda, Urbański, Stanisław Czerny, Leszek Czajkowski, Tadeusz Fabiański, Ludwik Bojczuk, Wiktor Budzyński, Włada Majewska, Wincenty Rapacki, Józef Wieszczyk, Roman Sokołowski, albo tak przez właścicielkę pamiętnika opisana fotografia - "Timisul de Jos 15 I 1940. "Lwowska Fala" po przedstawieniu w obozie Junaków. Kolacja w towarzystwie Becka i jego córki"; recenzje i notatki prasowe z występów "Lwowskiej Fali" (przeważnie pochodzące z "Kurierza Polskiego"); wiersze Wiktora Budzyńskiego; malunki i rysunki różne, w tym piękny portrecik Władysław Majewskiej wykonany przez Adama Bunscha

(1896-1969), z datą 14 I 1941; karty korespondencyjne, odciski pieczęci, znaczki pocztowe Poczty Polskiej wydane na obczyźnie w latach 1939-1943; mapa Rumunii z zaznaczoną trasą występów oraz kalendarium szlaku wojennego "Lwowskiej Fali" od wyjazdu ze Lwowa w dniu 11 września 1939 do 11 lipca 1941 r. we Francji i Wielkiej Brytanii. Luźną wkładkę jednego z pamiętników stanowi Program Nr 4 Czołówki Teatralnej Wojska Polskiego "Lwowska Fala" pt. "Chłopcy z Polski", 1941-1942 (druk, ss. 12). Przekazana została także teczka z czarnego sztucznego tworzywa, w której pamiętniki były przechowywane.

Podarowana przez Władę Majewską Księga ma wymiary 39,5 x 32 x 6,5 cm, okładki płócienne granatowe, grzbiet bordo, 146 kart kremowego papieru (w tym 65 niezapisanych). Na zewnętrznej stronie przedniej okładki w kolorze złota napis: "CZOŁÓWKA TEATRALNA W.P. /Lwowska Fala/ 1932-1942". Księgę, założoną przez Kazimierza Jana Wajdę na 10-lecie Wesolej Lwowskiej Fali, inicjuje tekst:

"Książkę tę zaczęliśmy
w 10 rocznicę naszej pracy
którą los kazał nam obchodzić na obczyźnie
z dala od rodzinnego
Miasta.
Edinburgh 23. X 1942".

Czasów lwowskich dotyczy zbiorowe zdjęcie opatrzone podpisem: "... przed samą wojną... w dużym studio naszej, lwowskiej Rozgłośni P.R....", przedstawiające jej pracowników oraz druk (afisz) Rozgłośni Polskiego Radia we Lwowie w sprawie konkursu dla świetlic 1 - 10 luty 1937. Pozostałe materiały ilustrują działalność "Lwowskiej Fali" na wychodźstwie w okresie od listopada 1939 r. do połowy 1945 r. Dominują fotografie (około 160 sztuk) z występów i objazdów. Zwracają uwagę drukowane, przeważnie barwne, afisze przedstawień, m.in. afisz występu Polskiego Zespołu Artystycznego w sali świetlicy YMCA; afisz rewii "Fish and Chips", 29 IX 1940; afisz rewii "Polish Panorama", 1 II 1943; afisz rewii "Idziemy", 2 II 1944 itd. Występują nieliczne bilety wstępu oraz programy przedstawień np. "Polish Panorama" 1943, "Chłopcy z Polski", "Kochajmy się". Liczne są natomiast życzenia i podziękowania dla "Lwowskiej Fali", pochodzące od różnych osób i jednostek wojskowych, m.in. od gen. Stanisława Maczka, gen. Mariana Kukiela, Olgi Małkowskiej i in. Wymienić należy grupę materiałów fotograficzno-tekstowych z uroczystości obchodu 10-lecia pracy zespołu "Lwowskiej Fali", rozpoczętej w Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia w 1932 r., a obchodzonej 23 października 1942 r. w lokalu Czołówki Teatralnej WP przy ul. Inverleith Place 22 w Edynburgu. Warto zasygnalizować fotografie z okazji uzyskania dyplomów przez Władę Majewską, Henryka Vogelfängera i innych polskich studentów na wydziale prawa administracyjnego Uniwersytetu w Edynburgu w 1945 r., książkę Wiktora Budzyńskiego *Na Wojennej Lwowskiej Fali*, Wielka Brytania 1947 oraz kilka numerów pisma "Dziennik Żołnierza" z 1940 i 1944. Ta stworzona z inicjatywy Kazimierza Jana Wajdy Księga pt. "Czołówka Teatralna W.P. Lwowska Fala 1932-1942" później dostała się w ręce Leona Bojczuka (1903-1973), po jego śmierci pozostała w zaprzyjaźnionej właścicielki mieszkania, aż trafiła do Włady Majewskiej i ostatecznie do zbiorów Kolekcji Leopoldis. Jest ona pewnego rodzaju albumem komponowanym w sposób zamierzony, w przeważającej swej części jakoby ilustrowaną kroniką. Umieszczonym w niej fotografiom, dokumentom itp. materiałom towarzyszą teksty - komentarze (w postaci maszynopisu), niekiedy dosyć obszerne, jak np. tekst dotyczący losów wojennych zespołu w okresie od 11 marca do 22 czerwca 1940 r.

we Francji (pobór do wojska, przemianowanie zespołu na "Polową Czołówkę Teatralną Nr 1 "Lwowska Fala", miejsca i daty występów), opis działalności w Wielkiej Brytanii od 25 czerwca do 29 września tr. (przedstawienia, ponowne zorganizowanie Czołówki jako teatralnego zespołu żołnierskiego na prawach pododdziału z przydziałem służbowym do Wojskowego Biura Propagandy i Oświaty przy Sztapie Naczelnego Wodza w Londynie, ewidencyjnie zaś do Ośrodka Zapasowego 10 Brygady Kawalerii Pancernej) itd. W końcowym fragmencie dominują fotografie; opis identyfikacyjny nazwisk osób występujących na nich wykonała pani Włada Majewska.

Hanna Odrowąż-Szukiewicz ofiarowała 20 interesujących pocztówek, przedstawiających m.in. Cmentarz Obrońców Lwowa, widoki Chocimia, Stanisławowa oraz widoki i zabytki Krzemieńca; te ostatnie - według zdjęć Szkolnej Pracowni Fotograficznej Liceum Krzemienieckiego, założonej w 1928 r. przez malarza i fotografa Stanisława Scheybala (1891-1976) - wydało Zjednoczenie Organizacji Społecznych w Krzemieńcu.

Dar Zofii Panek ze Lwowa, pozyskany za pośrednictwem Witolda Szolgini, obejmuje 22 piękne fotografie z końca XIX i pocz. XX wieku, wykonane w zawodowych firmach fotograficznych we Lwowie ("Adela", M. Münz, E. Trzemeski), Jarosławiu (E. Tenzer, B. Hener), Przemyślu (H. Hutter, B. Henner), Tarnopolu ("Marya" - Leon Starża Majewski, T. Mroczkowski), Złoczowie (W. Borzemeski), Krakowie, Cieszynie (Benno Heybach, H. Jandaurek), Salzburgu i Wiedniu. Na zdjęciach (portretach pojedynczych i zbiorowych) przedstawieni są: inż. arch. z Tarnobrzega Jan Bochniak, jego żona Maria oraz ich dzieci - Adam i Zofia; adwokat w Przemyślu Alojzy Szczepański, jego żona Zofia z Szarlińskich oraz ich dzieci - Aleksandra, Maria i Jadwiga; profesor gimnazjalny Antoni Panek, jego żona Michalina z Szarlińskich oraz ich córki - Maria i Stefania; dyrektor szkoły powszechnej w Sieniawie Władysław Michalik, jego żona Anna (ur. 1885 w Ilkowicach pow. Tarnów), z domu Panek, oraz ich córka Halina z narzeczonym; ksiądz Józef Londzin (1863-1929), działacz narodowy na Śląsku Cieszyńskim; uczeń gimnazjalny Mieczysław Dydyński, potem ksiądz, proboszcz w Kamienicy koło Łącka, rozstrzelany tam za ukrywanie partyzantów podczas niemieckiej okupacji; osoby niezidentyfikowane.

Dar Henryki Rybak z Warszawy obejmuje 86 fotografii i dokumentów, których część dotyczy jej ojca, Michała Doroty (1891-1958), zaś spora grupa jej samej. Michał Dorota urodził się 2 sierpnia 1891 r. w miejscowości Ostrów koło Lwowa, s. Jana i Katarzyny z Majewskich. Z zawodu rusznikarz. Od 1915 r. w armii austriackiej. Uczestnik walk w obronie Lwowa w listopadzie 1918 r., wojny polsko-ukraińskiej (w 38 Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich), w 1919 i polsko-bolszewickiej w 1920 r. Po 1920 r. wystąpił z wojska i pracował jako maszynista kolejowy we Lwowie. Odznaczony Krzyżem Obrony Lwowa i Krzyżem Niepodległości. W czerwcu 1946 r. opuścił Lwów i zamieszkał w Dębicy koło Rzeszowa. Tam zmarł w 1958 r. Wśród ofiarowanych obiektów znajdują się m.in.: zdjęcia przedstawiające Michała Dorotę i jego brata Jana jako żołnierzy austriackich; fotografie zbiorowe 38 Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich z lat 1919-1920; zbiorowe zdjęcie Okręgowego Zjazdu Delegatów [Federacji Kolejowców Polskich we Lwowie], Lwów 25 VIII 1935; zdjęcia chóru kolejarzy "Syrena" we Lwowie z lat 1928-1937, w którym występował Michał Dorota; jego legitymacje Krzyża Niepodległości; fotografie Katarzyny z Bukofajów Doroty, żony Michała i matki ofiarodawczyni materiałów. W grupie obiektów dotyczących Henryki Doroty (ur. 23 VI 1924 we Lwowie), zameżnej Rybak, występują: jej piękne fotografie z lat dziecięcych; zdjęcia i świadectwa szkolne z czasów nauki w siedmioklasowej Publicznej Szkole Powszechnej Żeńskiej im. St. Konarskiego we

Lwowie (m.in. interesujące zdjęcie w izbie szkolnej ok. 1933-34); fotografie w Parku Stryjskim w 1943 r.; zdjęcie ślubne Henryki Doroty i Jana Kazimierza Rybaka (ur. 12 X 1917 w Sokalu) z dnia 26 grudnia 1944 we Lwowie²⁴.

Maria Skierska ze Lwowa, za pośrednictwem Witolda Szolginia, ofiarowała ponad 90 obiektów, wśród nich m.in. różne tytuły prasy lwowskiej (pojedyncze numery z okresu od drugiej połowy XIX wieku po rok 1939); lwowskie wydawnictwa zwarte; liczne dokumenty życia społecznego; dokumenty i pamiątki szkolne; pamiątki związane z osobą Jana Koryńskiego (ur. 16 V 1898 we Lwowie - zm. 11 VII 1941), żołnierza armii austriackiej, uczestnika walk w obronie Lwowa, odznaczonego Krzyżem Obrony Lwowa i odznaką "Orlęta", w II Rzeczypospolitej zawodowego oficera (dyplomy do przyznanych mu odznak); dyplomy do odznaki honorowej "Orlęta" i za Służbę w Straży Obywatelskiej podczas oblężenia Lwowa 1918-1919 przyznane Włodzimierzowi Skierskiemu.

Witold Szolginia w okresie od grudnia 1992 do połowy 1996 r. przekazał ponad 400 różnego rodzaju obiektów, co stanowi prawie jedną czwartą całości darów zgromadzonych w Kolekcji Leopolis; po jego śmierci, wypełniając wolę zmarłego Męża, (Witold Szolginia ur. 11 III 1923 we Lwowie - zm. 30 VI 1996 w Warszawie), pani Wanda Szolginiowa kontynuuje przekazywanie leopolitanów. W dotychczasowym przekazie Witolda i Wandy Szolginiów dominują fotografie, prasa, dokumenty życia społecznego i rysunki. Można tu wyróżnić następujące grupy tematyczne: Obrona Lwowa w latach 1918-1919, życie naukowe i oświata we Lwowie, rozmaite handlowe i przemysłowe firmy lwowskie, "Lwowska Fala". Walk w obronie Lwowa dotyczą m.in. 72 rysunki (barwne akwarele), wykonane przez Tadeusza Pobóg-Rossowskiego, syna malarza Władysława Rossowskiego. Ten cykl, opatrzony przez autora wspólnym tytułem "Polska zima 1. 11 - 22. 11" jest jakby ilustrowaną gazetką przedstawiającą wydarzenia we Lwowie w okresie od 1 listopada 1918 do wiosny 1919 r. Rysunki są pełne humoru, satyry, ale też i dramatyzmu owych dni walk o miasto. Ukazują widoki i pojedyncze budowle Lwowa, sceny z walk polsko-ukraińskich, sceny z życia ludności w oblężonym mieście. Wszystkie opatrzone są tekstem, komentarzem chwili. Wykonane na białym papierze, przeważnie formatu 18 x 16,5 cm, naklejone na biały lub szary karton o wymiarach 29,5 x 23 cm²⁵.

Na szczególną uwagę zasługują materiały "Lwowskiej Fali", posiadające wartość badawczą i ekspozycyjną. Pochodzą z lat 1932-1946 i ilustrują: działalność zespołu audycji rozrywkowej Lwowskiej Rozgłośni Polskiego Radia "Na Wesolej Lwowskiej Fali" zorganizowanego przez Wiktora Budzyńskiego (1906-1972) w roku 1932 (początkowo od 26 października 1932 do lipca 1933 występującego pod nazwą "Wesoła Lwowska Niedziela", a potocznie zwanego "Wesołą Lwowską Falą"); występy w Rumunii, gdzie po ewakuacji ze Lwowa w dniu 11 września 1939 część zespołu z Wiktorem Budzyńskim na czele znalazła się i tam występowała od 14 listopada 1939 do 8 marca 1940 r. jako Polski Zespół Artystyczny YMCA "Lwowska Fala" (zespół dał 56 przedstawień w obozach dla internowanych żołnierzy polskich i skupisk polskich uchodźców); funkcjonowanie w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie jako Czołówka Teatralna Nr 1 Wojska Polskiego "Lwowska Fala": we Francji od 18 marca do 9 czerwca 1940 (łącznie 30 występów), potem Wielkiej Brytanii, Holandii, Belgii, Fran-

24 Poza złożonym darem Muzeum Niepodległości od pani Henryki Rybak zakupiło Dyplom Krzyża Obrony Lwowa, którym nagrodzono Michała Dorotę.

25 Zob. Olga Świerzevska: "...krocząc wśród pocisków i ognia". *Lwów 1918-1919 w obrazach Tadeusza Pobóg-Rossowskiego*, "Niepodległość i Pamięć" 1998, nr 4 (13) s. 113-136.

cji (od 24 czerwca 1940 do 17 listopada 1946 łącznie 800 występów)²⁶. W materiałach "Lwowskiej Fali" występują obiekty zachowane luzem oraz trwale oprawione. Wśród zachowanych luzem znajdują się: zbiorowe fotografie (oryginały i kopie) członków zespołu Rozgłośni Polskiego Radia we Lwowie oraz audycji rozrywkowej "Na Wesolej Lwowskiej Fali" z rozmaitych okazji, jak na przykład z okazji nadania 25-tej edycji "Na Wesolej Lwowskiej Fali" w dniu 5 marca 1933, 39-tej audycji w dniu 4 lutego 1934, zdjęcie z wesolej próby jubileuszowej, 50-tej audycji w maju 1934, zdjęcie we wnętrzu gmachu Sejmu i Województwa Śląskiego w Katowicach, gdzie 18 marca 1934 r. na "Wieczorze Śląsko-Lwowskim" owacyjnie przyjmowano Kazimierza Jana Wajdę i Henryka Vogelfängera; pojedyncze portrety artystów: w formie pocztówkowym śliczne zdjęcie Ewy Stojowskiej (prawdziwe nazwisko Krystyna Pryzińska, pierwsza żona Wiktora Budzyńskiego) z dedykacją: "Serdecznemu Tońkowi Ewa Stojowska. Lwów dnia 29 XI 1933", fotografie Henryka Vogelfängera "Tońka" (1904-1990) i Kazimierza Jana Wajdy "Szczepka" (1905-1955), zdjęcie Adeli Eugenii Arzt-Jampolskiej (1898-1974), po mężu Madalińskiej, popularnej "Cioci Ady" w "Wesolej Lwowskiej Fali" oraz innych; fotografie zbiorowe z występów w latach wojennych we Francji, Wielkiej Brytanii, Holandii; zdjęcia (kadry) z filmów: "Będzie lepiej" (1936), "Włóczęgi" (1938) oraz propagandowego filmu nakręconego we Francji "Życie w świetlicy wojskowej" (1940); zaproszenia, afisze, programy niektórych scenicznych występów "Wesolej Lwowskiej Fali" we Lwowie, Lublinie, Pabianicach, Przemyślu, Truskawcu, Tarnopolu, Warszawie w latach 1934-1936; dokumenty i różne pamiątki Henryka Vogelfängera z lat 1932-1990, w tym jego beret wojskowy z gwiazdką, którą - jak podają Witold Szolginia i Jerzy Janicki - gen. Stanisław Maczek zerwał ze swego naramiennika i przypiął do beretu "Tońka" podczas mianowania go na porucznika 1 grudnia 1944 r. w Bredzie²⁷.

Inne pozycje związane z istnieniem i występami "Lwowskiej Fali" w okresie drugiej wojny światowej i tuż po jej zakończeniu to materiały, których właścicielem był Józef Wieszczyk (1907-1968), aktor, parodysta i imitator dźwięków akustycznych audycji rozrywkowej "Na Wesolej Lwowskiej Fali", czynny też w zespole w latach 1939-1946, po wojnie osiadły w Stanach Zjednoczonych (Chicago), odwiedzając kraj zmarł nagle w Warszawie 2 czerwca 1968 r., pochowany na dawnym cmentarzu wojskowym na Powązkach. Materiały po nim owdowiała Elżbieta Wieszczykowa na początku lat 80-tych przekazała Witoldowi Szolginii, a 30 kwietnia 1998 r. przekazem Wandy Szolgininowej trafiły do zbiorów Kolekcji Leopolis. Są to odpowiednio pogrupowane i trwale oprawione w ośmiu tomach, przeważnie pióra Wiktora Budzyńskiego teksty monologów, dialogów, skeczów, i piosenek "Lwowskiej Fali" z okresu od listopada 1939 do grudnia 1946 r., drukowane programy i afisze niektórych przedstawień i koncertów oraz fotografie przedstawiające występy zespołu i pojedynczych artystów. W treści tomy te zawierają teksty szczegółowe dziesięciu (spośród dwunastu zrealizowanych) następujących programów "Lwowskiej Fali": Program Nr 1 "Wrócimy" (1939-1940); Nr 2 "Raz naprzód śmiało" (1940); Nr 3 "Do góry kciuk" (1941); Nr 4 "Chłopcy z Polski" (1941-1942); Nr 5 "Kochajmy się" (1942-1943); Nr 6 "Polish Pa-

26 O Wiktorze Budzyńskim i "Lwowskiej Fali" zob. m.in.: Halski Czesław: *Polskie Radio Lwów*, Londyn 1985; Anna Mieszkowska: *Czołówka Teatralna Wojska Polskiego Nr 1 Lwowska Fala 1936-1946*, "Pamiętnik Teatralny" 1998, z. 1-2, s. 81-137; W. Szolginia: *Na Wesolej Lwowskiej Fali*, Warszawa 1991; tenże: *Tamten Lwów*, Tom VI: *Rozmaitości*, Wrocław 1994 s. 97-151; "Biuletyn Koła Lwowian", Londyn, grudzień 1972 nr 23.

27 W. Szolginia: *Tamten Lwów*. Tom VI: *Rozmaitości...*, s. 135; J. Janicki: *A do Lwowa daleko aż strach ...*, *Alfabet Lwowski* 3, Warszawa 1996 s. 24; o H. Vogelfängerze zob. też: "Almanach sceny polskiej" 1990/91, s. 245-246.

norama" (1942-1943); Nr 6a "Basic Polish" (1944); Nr 7 "Początek końca" (1944); Nr 8 "Piąty front" (1944); Nr 10 "Frontem do frontu" (1944); Nr 12 "Trzymaj fason" (1945). Ponadto tom z tekstami Programów Nr 2 i 3 zawiera również tekst specjalnego przedstawienia w jęz. angielskim pt. "Fish and chips" (1940), przeznaczonego dla miejscowej ludności w Szkocji (podobnie jak "Polish Panorama" i "Basic Polish"). Przekazane tomy nie obejmują programu Nr 9 "Idziemy" (1944-1945) oraz Nr 11 "Ten drogi Lwów" (1945); aczkolwiek w jednym z tomów zamieszczony jest trzystro nicowy tekst, zatytułowany "Ten drogi Lwów" - inscenizacja piosenek lwowskich (1945), to jednak trudno stwierdzić, czy jest on tożsamy z owym programem nr 11. Wartość dokumentalna materiałów Józefa Wieszcza została wzbogacona dzięki identyfikacji nazwisk osób na zdjęciach, co uczyniła na prośbę pani Wandy Szolginiowej pani Włada Majewska podczas pobytu w Warszawie w styczniu 1998 r.

Do tej grupy tematycznej należy też księga pamiątkowa Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia ufundowana "Lwowskiej Fali" przez Pierwszą samodzielną Brygadę Spadochronową w Szkocji w 1944 r.²⁸ Ta "księga pielgrzymstwa lwowskiego", jak ją nazwał Witold Szolginia, jest bardzo okazała: na wymiary 42 x 34 x 5,5 cm, waży aż 6,5 kg, zawiera 200 kart białego, wysokogatunkowego kartonu (w tym 63 strony zapisane, pozostałe są czyste), oprawiona jest w czerwoną imitację skóry, a trzy brzegi kart ma złożone; zewnętrzna strona przedniej okładki, oprócz plakietki fundatorów, zawiera 43 odznaki najrozmaitszych organizacyjnych jednostek różnych rodzajów broni Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Księgę - "rozpoczętą na ziemi brytyjskiej w przededniu wymarszu I Dywizji Pancerniej na front w Normandii" - inicjuje wpis Władysława Raczkiewicza, ówczesnego Prezydenta Rzeczypospolitej na wychodźstwie, dokonany w Londynie w 1944 r. Z datą 13 lipca 1944 w Pickering (Yorkshire) wpisał się gen. Stanisław Maczek, dowódca Pierwszej Dywizji Pancerniej, do której zespół "Lwowskiej Fali" został organizacyjnie przydzielony i z którą wkrótce z Wielkiej Brytanii wyruszył na zachodni front działań wojennych. Dalej Księga zawiera: wpisy znanych dowódców i przedstawicieli różnych jednostek wojskowych; wielu zespołowym wpisom towarzyszą liczne odciski pieczęci poszczególnych wojskowych jednostek organizacyjnych Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie; jest sporo rysunków, malunków akwarelą i gwaszem. Ostatni wpis w Księdze złożył gen. Władysław Anders 19 czerwca 1951 r. w Londynie, ofiarowując też "Lwowskiej Fali" odznakę II Korpusu. 11 czerwca 1951, także w Londynie, wpisu dokonał - wedle identyfikacji Witolda Szolginia - Wiktor Budzyński²⁹:

"Tońku Kochany - mój drogi Heniu,
Na daleką drogę, na nową wędrówkę
daję Ci co mam najdroższego:
słowa żołnierzy polskich i ich odznaki
pułkowe - pamiątki oraz kilka kart
historii jeszcze nieskończonej...
Życzenie?
Niech tę Księgę pielgrzymstwa wojennego
założoną przez Szczepka - Tońko dowiedzie
do zawsze wiernego miasteczka,
do wolnego Lwowa".

28 W. Szolginia: *Tamten Lwów*, Tom VI: *Rozmaitości...*, s. 126-140 (szczegółowy opis Księgi Pamiątkowej Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia).

29 Ibidem, s. 139.

Tak więc założoną z inicjatywy Kazimierza Jana Wajdy "Szczepka" Księgę Wiktor Budzyński powierzył Henrykowi Vogelfängerowi "Tońkowi", gdy ten w 1951 r. wyjeżdżał z Wielkiej Brytanii do Johannesburga w Związku Południowej Afryki. Po śmierci Vogelfängera (zm. 6 X 1990 w Warszawie) jego syn, Antoni Barker (ur. 1955) przekazał ją w bezterminowy depozyt Witoldowi Szolgini, a 3 września 1996 r. przekazem Wandy Szolginiowej trafiła do zbiorów Kolekcji Leopolis. Wraz z Księgą została przekazana specjalna, drewniana walizka z okuciami, opatrzona angielskim napisem: "Polish Air Force Remembrance".

W listopadzie 1998 r. Wanda Szolginiowa przekazała kolejną, niezwykle cenną, księgę pamiątkową "Wesołej Lwowskiej Fali" Kazimierza Jana Wajdy, który jako pierwszy w roku 1934 założył ją i opatrzył tytułem: *Napamiętnik Pana Szczepana Migacza z Lwowa*. Księga ta stała się wzorem do prowadzenia niektórych wspomnianych wyżej podobnych "napamiętników" - albumów przez innych artystów już w czasie występów wojennych. Oprawiona przez lwowskiego introligatora Jana Hewaka w ozdobiście wytłaczaną skórę brązową Księga ma wymiary 33,7 x 21 x 4,6 cm, jest zapisana do około 1/3 objętości (pozostałe karty są czyste). Zawiera wiele wpisów różnych osób, wyrażających uznanie i sympatię dla jej właściciela oraz ogromną miłość dla rodzinnego Lwowa. Wpisy pochodzą z okresu od 6 sierpnia 1934 do 31 sierpnia 1939 r. Księgę otwiera wpis Juliusza Petry'ego, ówczesnego dyrektora Lwowskiej Rozgłośni Polskiego Radia, po drugiej stronie światowej współtwórcy Wrocławskiej Rozgłośni Polskiego Radia i współorganizatora Polskiej Telewizji:

Szczepku! Ty jeden z pierwszych z załogi naszego statku żeglugi dalej szczęśliwie po falach eteru, z sercem wciąż obróconem ku temu magnetycznemu punktowi świata, który na mapie Polski nosi nazwę: Lwów.

Lwów 6. sierpnia 1934

Juliusz Stefan Petry

Dalsze wpisy, dokonane we Lwowie, Truskawcu, Tustanowicach, Jarosławiu, Warszawie, Poznaniu i wielu innych miejscowościach Polski, złożyli m.in.: Wiktor Budzyński, Włada Majewska, Stefania Zielińska, Teodozja Lisiewicz, Ewa Stojowska, Love Short, Józef Wieszczyk, Adolf Fleischer, Mieczysław Monderer, Czesław Halski, Jerzy Tepa; spośród osób bardziej oficjalnych m.in. gen. Michał Karaszewicz-Tokarzewski, ówczesny szef Dowództwa Okręgu Korpusu VI we Lwowie i jego żona Irena, gen. Roman Abraham, jeden z dawnych dowódców Obrony Lwowa w listopadzie 1918; także duchowni - Bolesław Twardowski, lwowski arcybiskup metropolita, ks. Michał Rękas; liczne są wpisy artystów teatru i kina, kompozytorów, literatów, sportowców, malarzy, wojskowych m.in. wpis Komendanta Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte, majora Henryka Sucharskiego z 9 czerwca 1939 r. Księga zawiera też kilka rysunków, m.in. Stanisława Mikuły, przedstawiających "Szczepka" i "Tońka", fotografie (w tym piękne zdjęcie Chóru Juranda, 6 VII 1936), odciski pieczęci różnych redakcji, rozgłośni radiowych, restauracji, szkół itd.³⁰ Wydaje się, iż zgromadzone w zbiorach Kolekcji Leopolis materiały "Lwowskiej Fali" stanowią naj-

30 Ibidem, s. 108-116 - opis wspomnianej książki Kazimierza Jana Wajdy "Napamiętnik Pana Szczepana Migacza z Lwowa". - W zbiorach Witolda Szolgini pozostaje jeszcze Księga Pamiątkowa Józefa Wieszczyka, ofiarowana mu na początku lat 80-tych przez Elżbietę Wieszczykową. Ozdobiona na obu okładkach pułkowymi odznakami polskich i alianckich formacji wojskowych, zawiera wpisy, rysunki i fotografie z okresu od 24 listopada 1939 w Buzau (Rumunia) do 1962 roku w Stanach Zjednoczonych. Księga była eksponowana w Muzeum Niepodległości na wystawie LWOWSKIE CYMELIA w 1993 roku, jej opis przedstawił W. Szolginia: *Tamten Lwów*. Tom VI: *Rozmaitości ...*, s. 116-126.

obszerniejszą jej dokumentację (znaną nam) znajdującą się w Polsce. Być może niektóre z nich wcześniej należały do Archiwum "Lwowskiej Fali" im. Juliusza Petry'ego, założonego z inicjatywy Jana Kazimierza Wajdy w Edynburgu w Wielkiej Brytanii na wiosnę 1943 r. i przez niego prowadzonego do 31 lipca 1945. Archiwum najpierw kompletowane, mogło później ulec rozproszeniu tak, jak rozproszyli się po świecie członkowie zespołu "Lwowskiej Fali"³¹.

Janusz Szombara z Warszawy ofiarował kilka dyplomów gratulacyjnych, adresowanych do Uniwersytetu Lwowskiego w 250 rocznicę założenia tej uczelni przez Jana Kazimierza w 1661 roku (dar z 8 stycznia 1996), 11 interesujących fotografii z widokami Lwowa sprzed 1939 r. oraz spory zestaw archiwów dotyczących się Antoniego Bartoszewskiego (przekaz z 29 grudnia 1997). Ofiarowane dyplomy to obiekty niezwykle cenne, unikatowe, a także bardzo piękne, ozdobione ramkami lub rysunkami, niektóre z lakowymi pieczęciami oraz tekturowym etui. Zwraca uwagę dyplom gratulacyjny młodzieży polskiej "Do Rektora i Senatu Wszechnicy Lwowskiej ...", Lwów 9 kwietnia 1911; na pergaminie, oprócz tekstu gratulacyjnego, okolonego ozdobną ramką, zawiera ponad sto podpisów delegatów różnych organizacji młodzieżowych z rozmaitych miejscowości. Także dyplom gratulacyjny od Wydziału Głównego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, adresowany do Rektora i Senatu Uniwersytetu Lwowskiego, z datą 29 maja 1912; w imieniu Wydziału podpisy złożyli m.in. prezes Roman Ingarden, sekretarz Tadeusz Gajczak, członkowie: Leon Syroczyński, Adam Różański, Edward Konstanty Biernacki, Władysław Sikorski, Tadeusz Rozwadowski, Stanisław Downarowicz, Witold Minkiewicz i inni; na pergaminie, ozdobiony rysunkiem J. Zabłockiego, posiada pieczęć lakową na sznurku z drewnianym pojemnikiem. Jest też dyplom z Warszawy od "Medycyny i Kroniki Lekarskiej", adresowany *Do Prześwietnego Senatu Wszechnicy Lwowskiej...*, z datą 29 maja 1912; podpisali: wydawca dr Ludwik Guranowski oraz redaktorzy - dr med. Stanisław Orłowski i dr [H.?] Józef Zawadzki. Tekst na kartonie, ozdobiony rysunkiem z symbolami nauki i medycyny. Występują dyplomy z zagranicy, które nadesłali: Uniwersytet w Monte Pessulano, Cancellarius Magistri Scholares Universitatis Oxoniensis wraz z etui [pudełko] z ozdobnym znakiem nadawcy, Rektor i Senat Uniwersytetu w Budapeszcie, Uni-

31 Materiały dotyczące Wesolej Lwowskiej Fali znajdują się też w zbiorach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu: rkps 12021/II: "Sprawozdanie Archiwum Lwowskiej Fali im. Juliusza Petry'ego w Wielkiej Brytanii za czas od 4 IV 1943 - 30 VI 1945"; rkps 12022/II: "Katalog czasopism Archiwum Lwowskiej Fali im. Juliusza Petry'ego w Wielkiej Brytanii. 1944-1945"; rkps 15452/II i 15453/II zawierające wspomnienia Tadeusza Fabiańskiego (1894-1972), pracownika Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia i członka zespołu "Lwowskiej Fali" na emigracji. W Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Dziale Zbiorów Specjalnych znajdują się Zbiory Kazimierza Jana Wajdy i Miry Grelichowskiej (nieopracowane). Obejmują one: zawarte w czterech teczkach materiały różne i dokumenty Kazimierza Jana Wajdy, głównie z lat 1940-1955, w tym "Sprawozdanie Archiwum Lwowskiej Fali im. Juliusza Petry'ego za czas od 1 kwietnia 1943 do 30 czerwca 1945" (mps oprawny, kopia, ss. 25); dwa pamiętniki Miry Grelichowskiej (ur. 10 III 1910 Warszawa - zm. 28 XI 1988 Chyliczki koło Piaseczna), mieszczące wpisy od grudnia 1940 w Szkocji do 18 października 1947 we Wrocławiu, rysunki, m.in. portret Miry Grelichowskiej wykonany 27 IV 1941 przez Adama Bunscha, fotografie, znaczki pocztowe, bilet wizytowy z zawiadomieniem o ślubie Miry Grelichowskiej i Kazimierza Jana Wajdy w dniu 3 czerwca 1947 w Londynie itd.; album Miry Grelichowskiej zawierający kilkaset fotografii (opisanych), przedstawiających wydarzenia od lata 1939 (m.in. zniszczenia wojenne w Warszawie we wrześniu tego roku) do lipca 1947 r. To ogromnie wartościowy i obszerny zbiór fotograficzny ilustrujący działalność zespołu "Lwowskiej Fali", do którego Grelichowska dołączyła w Rumunii i z którym przebyła cały szlak wojenny. W 1947 r., razem z mężem, powróciła do kraju. W okresie powojennym współpracowała ze Stołeczną Estradą. Była organizatorką, autorką i wykonawczynią programów estradowych dla dzieci, które przez wiele lat odbywały się w kawiarni "Nowy Świat" i w hotelu MDM. Zob.: "Almanach sceny polskiej", 1988/89, s. 239.

wersytet w Lund. Warto też odnotować ozdobne zaproszenie od przewodniczącego i rady Instytutu Rice'a w Houston w Teksasie dla Uniwersytetu Lwowskiego na inaugurację programu edukacyjnego w dniach 10-11-12 października 1912, a ponadto dwa dyplomy od organizatorów Międzynarodowej Wystawy w Mediolanie 1906: dyplom honorowy za współpracę dla Powszechnych Wykładów c.k. Uniwersytetu we Lwowie oraz dyplom złotego medalu przyznanego prof. Ignacemu Zakrzewskiemu (tu także tekturowe etui). Niestety brak dyplomu Uniwersytetu w Londynie, zachowała się tylko część etui tekturowego ze złotym nadrukiem "UNIVERSITY OF LONDON" i znakiem tej uczelni.

Anna Zych-Sokołowska z Warszawy ofiarowała pamiątki po ojcu, Władysławie Zychu (1899-1981), uczestniku walk niepodległościowych, działaczu podziemia w latach drugiej wojny światowej, pracowniku naukowym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie³². Cennymi obiektami są tu: czapka Związku Powstańców Śląskich, należąca do Władysława Zycha, który w 1921 r. wziął udział w III Powstaniu Śląskim początkowo jako dowódca kompanii, a potem jako dowódca techniczny batalionu pszczyńskiego i był ranny (stracił oko); przyznany mu Krzyż Powstańczy; wydawnictwa Związku Oficerów Rezerwy RP z lat 1935-1938, w którym Władysław Zych był sekretarzem i członkiem zarządu we Lwowie; lwowskie gazety z 1935 r. z nekrologami zmarłego Marszałka Józefa Piłsudskiego ("Kurier Lwowski", "Wiek Nowy", "Lwowski Ilustrowany Express Wieczorny").

Mimo nader skromnych środków finansowych Muzeum Niepodległości zakupiło obiekty tyżące się Lwowa i wschodnich ziem dawnej Rzeczypospolitej. Wśród zakupów warto zasygnalizować: obraz Stanisława Kaczor Batowskiego (1866-1946) "Obrońcy Lwowa", dziewiętnastowieczne litografie przedstawiające widoki i zabytki Lwowa oraz innych miejscowości kresowych, album promocji doktorskich Uniwersytetu Lwowskiego z lat 1891-1892, liczne pocztówki i fotografie, wspomniany już album fotograficzny rodziny Klimowiczów, zestaw fotografii Jurkowskich, a także inne materiały ikonograficzne i wydawnictwa drukowane. Należy też odnotować ponad 50 zakupionych archiwalnych planów sytuacyjnych terenów oraz budowy domów mieszkalnych we Lwowie w 20-leciu międzywojennym. Większość z nich wykonał Leon Bordon. Są to rysunki tuszem i ołówkiem na papierze lub kalce technicznej. Niektóre przedstawiają istotną wartość dokumentacyjną, jak na przykład wielki o wymiarach 100 x 190 cm Plan sieci kanalizacyjnej m. Lwowa stanowiącej dopływ "Krwawego Rowu" oraz kanalizacja ul. św. Marcina (nie wcześniej niż 1 V 1926), z zaznaczeniem budynków murowanych, budynków drewnianych (wśród nich różne fabryki, zakłady), kanałów stanowiących dopływ "Krwawego Rowu" wykonanych do 1 maja 1926, kanałów należących do innej zlewni, torów kolejowych, tramwajowych itd; Mapa sieci wodnej województwa lwowskiego (przed 1939); sporo planów budowy domów mieszkalnych dla osób określonych, m.in. plan willi piętrowej Wandy i Rudolfa Langów przy ul. Goldmana z 1928 r., plan budowy domu na parceli przy ul. Bocznej Złotej dla Z. i M. Miecznikowskich oraz dla Michała i Barbary Juzyców, dla Władysława i Katarzyny Paratów na Frydrychówce, plan budowy leśniczówki dla dziedzica Słotwińskiego w Korczyniu z 1932 r.

Obok gromadzenia zbiorów również upowszechniano polską przeszłość Lwowa i wschodnich ziem dawnej Rzeczypospolitej, głównie poprzez ekspozycje. W ciągu sześciu lat funkcjonowania Kolekcji Leopolis przygotowano w Muzeum Niepodległości pięć wystaw. Poza wspomnianą na początku wystawą *LWOWSKIE CYMELIA* (1993)

32 G. Mazur, J. Węgiński: *Konspiracja Lwowska 1939-1944*, Kraków 1997.

zrealizowano ekspozycję *DARY I NABYTKI KOLEKCJI LEOPOLIS (27 V - 10 VII 1994)*, na której zaprezentowano 424 obiekty, z czego ponad połowa pochodziła z darów zgromadzonych w Kolekcji, a prawie połowa ze zbiorów nabytych wcześniej w Muzeum Niepodległości. Wystawa składała się z dzieł artystycznych, dokumentów oficjalnych i pamiątek rodzinnych pochodzących z okresu od końca XVIII w. po rok 1939. W drugiej jej części prezentowano cykl rysunków Władysława Szczepańskiego (ur. 18 VII 1951 we Lwowie), artysty grafika zamieszkującego w Kielcach; cykl zatytułowany *Oczyma szarego człowieka* ukazywał współczesny Lwów i jego okolice. Wystawie towarzyszył folder. Odbyły się dwie imprezy o tematyce lwowskiej.

Kolejna wystawa pt. *WE LWOWIE PRZED STU LATY. U źródeł Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (21 X 1995 - 18 II 1996)* uświetniła setną rocznicę założenia Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie w dniu 9 lutego 1895 r. Przygotowana została w Muzeum Niepodległości wspólnie z Muzeum Etnograficznym im. Seweryna Udzieli w Krakowie, Warszawskim Ośrodkiem Kultury i Januszem Wasylkowskim. Wystawa miała charakter historyczno-etnograficzny. Jej głównymi wątkami były: wizerunek Lwowa na przełomie XIX i XX w., założenie i najważniejsze kierunki działalności Towarzystwa Ludoznawczego w latach 1895-1905, w najświetniejszym okresie jego rozwoju pod kierownictwem profesora Uniwersytetu Lwowskiego Antoniego Kaliny (1846-1906) oraz Huculszczyzna - jeden z ważnych przedmiotów badań Towarzystwa Ludoznawczego. Ekspozowano 446 obiektów, użyczonych przez 22 właścicieli (instytucje i osoby prywatne). Pokazano malarstwo Tadeusza Rybakowskiego, Kazimierza Sichulskiego, Teodora Axentowicza, Fryderyka Pautscha, Władysława Jarockiego i innych artystów, grafiki, plakaty i afisze, medale, stroje huculskie, wyroby rzemiosła, ceramikę, przedmioty związane z mieszkaniem, pracą i świętowaniem, wruszającą kapliczkę przydrożną z połowy XIX w. (użyczoną ze zbiorów Lwowskiej Galerii Obrazów za pośrednictwem Muzeum Okręgowego im. Jacka Malczewskiego w Radomiu), dużej wartości dokumentalnej fotografie Huculów, wykonane przez Juliusza Dutkiewicza w Kołomyi w 1880 r. Wystawa miała informator. W czasie jej trwania odbyły się wykłady o Polskim Towarzystwie Ludoznawczym i Huculszczyźnie oraz imprezy dotyczące Lwowa. Była to w ogóle pierwsza wystawa poświęcona lwowskiemu Towarzystwu Ludoznawczemu, bodajże największemu towarzystwu naukowemu w Polsce na przełomie XIX i XX w., ukazująca jego działalność na tle środowiska naukowego ówczesnego Lwowa. W Ogólnopolskim Konkursie "Najważniejsze Wydarzenie Muzealne Roku 1995" wystawa uzyskała wyróżnienie.

Jak dotychczas największym przedsięwzięciem była wystawa *KRESY WSCHODNIE RZECZYPOSPOLITEJ. Ziemia i ludzie*, omawiam ją szczegółowo w tym tomie. W Ogólnopolskim Konkursie na "Najważniejsze Wydarzenie Muzealne Roku 1997" wystawa ta została nagrodzona.

Kontynuacją działalności wystawienniczej o śladach polskości, tym razem na Północno-Wschodnich Kresach Rzeczypospolitej, jest przedstawiona obok wystawa *PAMIĘĆ GRODNA 1919-1939*, zainicjowana przez Stowarzyszenie Grodnian im. Elizy Orzeszkowej w Warszawie oraz Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Wilna i Grodna, wspólnie z Muzeum Niepodległości zrealizowana.

Można mieć nadzieję, że zbiory Kolekcji Leopoldis będą nadal wzbogacane, z korzyścią dla przyszłych badań, ekspozycji i dokumentowania polskiej przeszłości Lwowa oraz całości ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. Oby trafiły doń najcenniejsze leopolitana i kresowiana.

Jeden z najcenniejszych obiektów Kolekcji Leopolis - obraz Marcelego Harasimowicza "Panorama Lwowa" (1914, olej, płótno), zakupiony i przekazany Muzeum Niepodległości w 1993 r. przez: Piotra Pinińskiego, Jana hr. Badeniego, Karola Colonna-Czosnowskiego, Jana Ledóchowskiego, dr Emila Niedźwirskiego, Stanisława hr. Pinińskiego i Marka hr. Potockiego.

Fot. T. Stani.